

Regeringens skrivelse

2003/04:82

Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2003

Skr.
2003/04:82

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 26 februari 2004

Laila Freivalds

Barbro Holmberg
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2003.

1	Inledning.....	4
2	OSSE:s ministermöte i Maastricht 2003	5
2.1	Allmänt.....	5
2.2	Hotstrategin.....	6
2.3	Handlingsplan mot människohandel.....	7
2.4	Handlingsplan för att förbättra situationen för romer och sinti.....	7
2.5	Åtgärder mot terrorism.....	7
3	Konventionell rustningskontroll.....	8
4	Högkommissarien för frågor om nationella minoriteter (HCNM) ..	10
5	Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR).....	13
6	Medierepresentanten (RFoM).....	14
7	Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet (OCEEA)	15
8	OSSE:s polisverksamhet.....	15
9	Fältverksamheten.....	16
9.1	Västra Balkan.....	16
9.1.1	Albanien.....	17
9.1.2	Bosnien och Hercegovina	17
9.1.3	Serbien och Montenegro, inklusive Kosovo... ..	19
9.1.4	Kroatien	21
9.1.5	Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien)	21
9.2	Centralasien.....	22
9.2.1	Kazakstan.....	23
9.2.2	Kirgizistan.....	24
9.2.3	Tadzjikistan.....	25
9.2.4	Turkmenistan	25
9.2.5	Uzbekistan	26
9.3	Södra Kaukasien	27
9.3.1	Armenien	28
9.3.2	Azerbajdzjan	29
9.3.3	Nagorno-Karabachkonflikten	30
9.3.4	Georgien.....	30
9.4	Andra länder.....	32
9.4.1	Moldavien	32
9.4.2	Ryssland/Tjetjenien	33
9.4.3	Ukraina.....	34
9.4.4	Vitryssland	35
10	OSSE:s parlamentariska församling.....	36
11	Budget.....	37
12	Förkortningar.....	38

13 OSSE:s 55 deltagande stater	40	Skr. 2003/04:82
Bilaga: Stöd till viss konfliktförebyggande fältverksamhet inom ramen för OSSE:s verksamhet.....	41	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 februari 2004.....	42	

1 Inledning

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) tillkom i början av 1970-talet som ett forum för pågående politiska förhandlingar mellan öst och väst kallat ESK (Europeiska säkerhetskonferensen). ESK fick 1993 ställning i FN som regional organisation enligt FN-stadgans kapitel VIII och bytte 1995 namn till OSSE med säte i Wien. OSSE omfattar i dag 55 deltagande stater – alla Europas länder samt USA, Kanada och de centralasiatiska staterna – och utgör en effektiv organisation i det internationella säkerhetssamarbetet. Organisationen har en vid medlemskrets, en flexibel struktur och en brett definierad syn på säkerhet. Dess verksamhet omfattar tre dimensioner: den militärpolitiska dimensionen, den mänskliga dimensionen (demokrati och mänskliga rättigheter) samt dimensionen för ekonomi och miljö. Tyngdpunkten inom OSSE:s verksamhet försköts under 1990-talet från långsiktiga förhandlingar om normbyggande och militärt förtroendeskapande, till konfliktförebyggande och återuppbyggnad. OSSE:s flexibla och kostnadseffektiva organisation gör snabba förebyggande insatser möjliga, ofta i nära samarbete med andra internationella organ. Organisationen har kapacitet att verka i olika skeden av en konflikt: förvarning, förebyggande, konflikthantering samt återuppbyggnad respektive utveckling av demokratin och rättsstaten. Organisationen har också i allt större utsträckning tagit sig an frågor som sträcker sig över samtliga tre dimensioner, såsom frågorna om människohandel, terrorism och gränsövervakning.

Sverige verkar för att stärka EU som aktör i OSSE. Sverige verkar också för att främja samarbetet mellan EU och OSSE, inte minst avseende konfliktförebyggande och krishantering. Under hösten 2003 antog EU:s utrikesministrar riktlinjer för EU:s samarbete med OSSE inom områdena konfliktförebyggande, krishantering, och postkonfliktrehabilitering, och i den hotstrategi som antogs vid OSSE:s årliga utrikesministermöte i december framhålls vikten av samarbete mellan internationella organisationer vad avser just konfliktförebyggande.

Sverige verkar också för att främja samarbetet mellan OSSE och FN. Det är glädjande att se hur kontakterna har utvecklats under året. FN har aktivt arbetat för att stärka samarbetet med de regionala organisationerna, där OSSE-samarbetet framhålls som en positiv modell. Samarbetet mellan OSSE och FN är främst fokuserat till fältet, där den institutionsbyggande kompetens som OSSE byggt upp upplevs som ett allt viktigare komplement till FN:s eget arbete. I FN:s generalförsamling antas varje år en resolution om samarbetet mellan FN och OSSE.

OSSE samarbetar även nära med Europarådet i frågor rörande demokrati, bland annat valövervakning, samt främjande av mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Även med Nato är samarbetet utvecklat, i synnerhet avseende verksamheten i fält på västra Balkan.

OSSE är en i hög grad operativ organisation. Den har för närvarande fältkontor i sexton länder och den övervägande delen av OSSE:s budget

går till konkreta fältinsatser. Fältmissionernas arbete är inriktat på att stärka respekten för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, bygga upp demokratiska institutioner och stödja förtroendeskapande åtgärder mellan olika befolkningsgrupper.

OSSE:s ordförandeskap har en stark politisk roll i organisationen och kan bland annat utnämna särskilda personliga representanter för länder eller regioner. Ordförandeskapet under 2004 innehas av Bulgarien. Under 2003 var Nederländerna ordförande. OSSE:s 55 deltagande stater möts varje vecka i det så kallade Permanenta rådet i Wien och kan då ta upp situationen i olika deltagande stater. Permanenta rådet beslutar också om bland annat fältinsatser och budget. OSSE:s högkommissarie för frågor om nationella minoriteter (HCNM) fortsätter sitt arbete för att minska spänningar mellan olika etniska grupper. Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) övervakar val och främjar demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Medierepresentanten övervakar yttrandefriheten och journalisters villkor. Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet verkar för att lyfta fram de ekonomiska och miljömässiga aspekterna på säkerhet. Inom den militärpolitiska dimensionen är OSSE:s lätta vapendokument samt Uppförandekoden om politiska och militära aspekter på säkerhet av stor vikt som konfliktförebyggande instrument.

En gång årligen samlas OSSE:s utrikesministrar till ett möte som samtidigt är organisationens näst högsta beslutande organ. Under 2003 ägde ministermötet rum i Maastricht, Nederländerna.

2 OSSE:s ministermöte i Maastricht 2003

2.1 Allmänt

OSSE:s årliga utrikesministermöte ägde rum i Maastricht den 1-2 december 2003. Den svenska delegationen leddes av utrikesminister Laila Freivalds. Ministermötet antog flera viktiga policydokument, däribland en strategi för att bemöta hot mot säkerhet och stabilitet i det 21:a århundradet, en handlingsplan för att bekämpa människohandel och en handlingsplan för att förbättra situationen för romer och sinti. Därtill antogs en ny strategi för ekonomi och miljö. Strategin innehåller mål relaterade till bland annat gott styrelseskick, ekonomiskt samarbete, hållbar utveckling och miljöskydd, som de deltagande staterna skall sträva mot. Ministermötet fattade även beslut om att förbättra uppföljningen av OSSE:s valövervakningsinsatser, och att uppmana samtliga deltagande stater att införa exportkontroll av så kallade MANPADS (människoburna luftvärnsmissiler) samt att upprätta en mekanism för att hantera säkerhetsrisker kopplade till förrådshållen överskottsammunition. De deltagande staterna beslutade därtill att under år 2004 anordna tre konferenser kring temat tolerans. Den första konferensen skall äga rum i Berlin och fokusera på frågan om antisemitism, den andra konferensen anordnas i Paris kring ämnet

rasistisk propaganda via Internet och den tredje skall hållas i Bryssel och behandla området rasism, främlingsfientlighet, diskriminering och intolerans.

Beslut fattades också om att Belgien skall inneha ordförandeskapet i OSSE år 2006.

Mot bakgrund av händelseutvecklingen efter parlamentsvalet i Georgien i november 2003 och avsättandet av president Sjevardnadze, kom ministermötet att rikta fokus mot situationen i landet och de stundande president- respektive parlamentsvalen. Vid ett informellt givarmöte gjordes utfästelser om sammanlagt drygt fem miljoner euro för arbetet med att organisera och genomföra valen. Sverige bidrog med 2,5 miljoner kronor och deltog sedan med tio valövervakare i OSSE/ODIHR:s valövervakningsinsats vid presidentvalet den 4 januari 2004.

Ministermötet lyckades dock inte enas om en gemensam slutkommuniké, eftersom Ryssland motsatte sig ett omnämmande av de åtaganden som landet gjort vid OSSE-toppmötet i Istanbul om tillbakadragande av rysk trupp och materiel från Moldavien samt om att nå en överenskommelse med Georgien om stängning av de kvarvarande ryska militärbaserna i landet. Det nederländska OSSE-ordförandeskapet valde i stället att göra ett ordförandeskapsuttalande som sammanfattade synen hos den helt övervägande delen av de deltagande staterna. I uttalandet underströk man vikten av att Ryssland uppfyller sina åtaganden utan ytterligare fördröjning.

Samtliga anföranden och beslut från ministermötet återfinns på hemsidan www.osce.org/events/mc/netherlands2003/.

2.2 Hotstrategin

Beslut om att utarbeta en strategi för att bemöta hot mot säkerhet och stabilitet i det 21:a århundradet fattades vid utrikesministermötet i Porto 2002 efter ett rysk-amerikanskt förslag som lagts fram ett år tidigare. Vid ministermötet i Maastricht kunde den hotstrategi som förhandlats fram under det gångna året antas. Strategin redogör för hur OSSE med utgångspunkt i det breda säkerhetsbegreppet (militärpolitiska aspekter, demokrati och mänskliga rättigheter samt ekonomi och miljö) kan bemöta hot mot den gemensamma säkerheten och stabiliteten – hot såsom frusna konflikter i OSSE-området, terrorism, organiserad brottslighet, vapensmuggling, människohandel, diskriminering och intolerans, korruption, miljöproblem och ekonomiska klyftor.

Strategin framhåller de instrument med vilka organisationen och dess deltagande stater kan bemöta hoten. Instrumenten består bland annat i att utnyttja OSSE:s fältverksamhet och det forum för politisk dialog som organisationen utgör, att förbättra organisationens analysinstrument och kapacitet för tidig varning, att förstärka kapaciteten på gränsövervakningsområdet och att fördjupa samarbete med andra internationella organisationer. Därtill också att bedriva polisutbildning, att fullt ut använda organisationens institutioner för att främja demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer, yttrandefrihet och ett starkt

civilt samhälle i hela OSSE-området samt att verka för insatser syftande till att främja god samhällsstyrning och hållbar utveckling.

Sverige fick under förhandlingarna starkt gehör för sina synpunkter. Sverige verkade på det övergripande planet för en operativ strategi, och arbetade särskilt för att strategin skulle lyfta fram konfliktförebyggande och vikten av förbättrat samarbete mellan internationella organisationer samt framhålla fältverksamhetens betydelse och OSSE som forum för politisk dialog.

2.3 Handlingsplan mot människohandel

Vid ministermötet endosserades OSSE:s handlingsplan mot människohandel, som antogs av Permanenta rådet i juli 2003. Sverige medverkade aktivt i utarbetandet av planen och hörde till de länder som drev fram en effektiv övervakningsmekanism. Planen innehåller en rad rekommendationer för nationella åtgärder, till exempel kriminalisering av människohandel, skydd för offer och inrättandet av särskilda enheter för människohandelsfrågor såväl i ursprungs- som mottagarländer.

Ministrarna beslutade också att inrätta en OSSE-mekanism under det Permanenta rådet, till stöd för de deltagande staterna i deras kamp mot människohandeln. Mekanismen skall bestå av två delar: en särskild representant som utses av ordförandeskapet samt en särskild enhet i OSSE-sekretariatet. Mekanismen skall bland annat bistå i genomförandet av handlingsplanen, samordna arbetet på området inom OSSE:s tre dimensioner (mänskliga, ekonomi och miljö, militärpolitiska), stärka samordningen med andra relevanta aktörer samt ge råd och tillhandahålla tekniskt bistånd. Mekanismen skall inleda arbetet under våren 2004.

2.4 Handlingsplan för att förbättra situationen för romer och sinti

Vid ministermötet antogs även en handlingsplan för att förbättra situationen för romer och sinti. Sverige deltog aktivt i arbetet med planen, som innehåller rekommendationer inom områdena rasism och diskriminering, sociala och ekonomiska frågor, utbildning samt medverkan i samhälle och politik. Ansvar för att genomföra och följa upp de rekommenderade åtgärderna vilar både på de deltagande staterna och på OSSE:s institutioner. Betydelsen av att romer aktivt medverkar i genomförandet av planen betonas särskilt. Utvärdering kommer framför allt att göras vid ODIHR:s årliga implementeringsmöten i Warszawa.

2.5 Åtgärder mot terrorism

Ministermötet fattade även beslut om att upprätta ett nätverk mot terrorism, med uppgift att stärka samordningen av åtgärder för att bekämpa terrorism och främja informationsutbyte mellan OSSE:s deltagande stater. Det gäller särskilt kontakter mellan de deltagande staternas delegationer, de tjänstemän som arbetar med antiterrorism på

huvudstadsnivå samt OSSE:s enhet för terrorismbekämpningsfrågor (ATU). Som ett led i strävandena att hindra terroristers rörelsefrihet över gränserna fattades också ett beslut om att de deltagande staterna skall påbörja utfärdandet av maskinläsbara resedokument, helst med digitala foton, i december 2005, och vidare med biometriska uppgifter så snart detta är tekniskt möjligt. Den svenske OSSE-ambassadören i Wien, Krister Bringéus, har i januari 2004 utnämnts av det bulgariska OSSE-ordförandeskapet att leda arbetsgruppen om antiterrorism.

3 Konventionell rustningskontroll

Ett starkt engagemang för rustningskontroll är sedan länge en viktig del av svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige betonar folkrättens betydelse för internationella relationer och eftersträvar en alleuropeisk och fördragsfäst säkerhetsordning. Kärnan i detta utgörs i dag av de inom OSSE antagna rustningskontrollavtalen Wiendokumentet 1999, uppförandekoden om politiska och militära aspekter på säkerhet, OSSE:s dokument om små och lätta vapen, fördraget om observationsflygningar samt CFE-avtalet (*Conventional Armed Forces in Europe*). Det forum i OSSE där de militärpolitiska frågorna i första hand behandlas är det så kallade säkerhetsforum (*Forum for Security Co-operation, FSC*).

Mycket av arbetet i FSC kom under 2003 att präglas av arbete med OSSE:s hotstrategi, den årliga säkerhetskonferensen och så kallade MANPADS (burna luftvärnsrobotar). Säkerhetsforum tog därutöver fram ett nytt dokument om säkerhetsrisker med ammunitionseffekter i överskott, vilket endosserades av ministermötet i Maastricht. Ett relativt omfattande arbete lades också ner på frågan om fredsbevarande insatser i OSSE:s regi, vari Sverige hade en framträdande roll. På bland annat svenskt initiativ förlängdes ordförandeskapsperioden i säkerhetsforum från 2002 från en till fyra månader. Därmed har engagemanget och långsiktigheten ökat, och beslutseffektiviteten i forumet stärkts.

År 2000 antog säkerhetsforum (FSC) OSSE:s dokument om lätta vapen, vilket är den mest heltäckande och långtgående internationella överenskommelsen hittills avseende lätta vapen. Det innehåller både normer och konkreta åtgärder. Dokumentet innebär att samtliga OSSE:s deltagande stater har gjort ett stort antal åtaganden bland annat vad gäller kontroll av produktion, försäljning och innehav av lätta vapen. Ett flertal åtgärder syftar till att öka öppenheten kring handeln med lätta vapen, och att göra det möjligt att spåra varje enskilt vapen. Dokumentet innehåller även principer och åtgärder relaterade till lätta vapen avseende tidig varning, konfliktförebyggande, krishantering och säkerhetsfrämjande insatser efter väpnade konflikter. I juni 2001 utbytte OSSE:s deltagande stater för första gången information vad gäller nationellt märkningssystem, kontroll av tillverkning, information om lagstiftning och praxis avseende exportpolitik, förfaringssätt och dokumentation samt kontroll av vapenhandlare och teknologi och förfaringssätt vid förstöring av lätta vapen. Årligen utbyter OSSE:s deltagande stater nu information om förfaringssätt för lagerförvaring och säkerhet, import och export av

lätta vapen samt antal beslagtagna och förstörda lätta vapen. För att underlätta genomförandet av och stärka kunskapen om detta dokument har Sverige bidragit ekonomiskt till OSSE-projekt kring frågor relaterade till lätta vapen, något som i hög grad även är konfliktförebyggande.

1999 antogs det så kallade Wiendokumentet 1999 (WD99), en vidareutveckling av det tidigare Wiendokumentet 1994. Wiendokumentet innehåller militärpolitiska åtgärder som bidrar till ökat förtroende och säkerhet inom hela OSSE-området. I Wiendokumentet har alla OSSE:s deltagande stater åtagit sig att lämna detaljerad information om sin försvarsplanering, sina stridskrafter, dessas organisation, utrustning och aktiviteter. Den lämnade informationen verifieras med hjälp av inspektioner av geografiska områden och utvärderingar av förband. Sverige fortsätter att verka aktivt för att förbättra genomförandet av WD99 i hela OSSE-området och har under andra hälften 2003 deltagit i ett flertal aktiviteter för att kontrollera dess tillämpning.

OSSE:s uppförandekod är politiskt bindande för OSSE:s deltagande stater och kan ses som ett viktigt verktyg i det konfliktförebyggande arbetet. Den skapar ett sammanhang mellan mellanstatliga normer, mänskliga rättigheter och grundläggande OSSE-principer med betoning på militärpolitiska aspekter. Kodens kärna är den demokratiska kontrollen över de väpnade styrkorna och den militära personalens rättigheter och skyldigheter. Väpnade styrkor av alla slag – försvarsmakt, säkerhets- och underrättelsetjänst, paramilitära styrkor samt polis – skall stå under effektiv demokratisk kontroll samt integreras i det civila samhället. Av särskild betydelse är åtagandet att utbilda militär personal i internationell humanitär rätt. Militär personal skall vara medveten om att man är individuellt ansvarig för sina gärningar i förhållande till nationell och internationell rätt, liksom befäl är ansvariga för sina order. För att stärka genomförandet av detta mycket viktiga normativa dokument har Sverige under 2003 givit ekonomiskt stöd till projekt både på västra Balkan och i Centralasien, med hjälp av Försvarshögskolan och Försvarsmakten.

Fördraget om observationsflygningar, det så kallade *Open Skies*-avtalet, är ett juridiskt bindande rustningskontrollinstrument som ger de deltagande staterna rätt att genomföra observationsflygningar över varandras territorier. Fördraget är ett värdefullt komplement till de båda andra centrala verifikationsregimerna, Wiendokumentet och CFE-avtalet. Dess tillämpningsområde sträcker sig från Vancouver i väst till Vladivostok i öst. Den grundläggande tanken bakom fördraget är att öppenhet och samarbete skapar gemensam säkerhet. Öppenheten garanteras i avtalet genom rätten att flyga över alla delar av de deltagande ländernas territorium, utan undantag. Avtalet trädde i kraft den 1 januari 2002, då samtliga ratificerat fördraget. Sverige blev den 27 augusti 2002, som första nya land utöver de ursprungliga signatärerna, medlem efter godkännande av riksdagen. Sverige genomför sedan 1999 övningsflygningar i fördragets anda. Under 2003 har förberedelser genomförts för att det svenska *Open-Skies*-flygplanet skall bli operativt under 2004. Sverige samarbetar härvidlag nära med Tyskland.

CFE-avtalet utgör en hörnsten i den europeiska konventionella rustningskontrollen och begränsar innehav samt utplacering av fem

kategorier av tung krigsmateriel (så kallade TLE, *Treaty Limited Equipment*): stridsvagnar, bepansrade stridsfordon, artilleri, stridsflygplan och attackhelikoptrar. Avtalets övergripande syfte är att förhindra militära konflikter i Europa. Detta sker genom att balansera och sänka nivåerna av konventionella vapen i Europa. Sedan avtalet trädde i kraft har fler än 70 000 TLE förstörts.

De stora säkerhetspolitiska förändringar som skett i Europa gjorde det nödvändigt att förhandla fram ett anpassat CFE-avtal vilket skedde i Istanbul 1999. Detta har dock enbart ratificerats av ett fåtal länder då Nato anser att Ryssland ännu inte uppfyller sina åtaganden från Istanbul, och mer nyligen vid ministermötet i Porto 2002, om återtagande av militär trupp och materiel från Moldavien och Georgien. Ryssland har dock lämnat det anpassade CFE-avtalet till duman för ratifikation. Även om Sverige inte är avtalsslutande part i CFE-avtalet, har avtalet betydelse för Sveriges säkerhet genom de militära begränsningar och den öppenhet som avtalet föreskriver också i Sveriges närområde. Det anpassade avtalet innehåller en klausul som möjliggör anslutning av nya stater, vilket kan ske först när avtalet träder i kraft, det vill säga när alla medlemsländer ratificerat det.

4 Högkommissarien för frågor om nationella minoriteter (HCNM)

OSSE inrättade 1992 posten som högkommissarie för frågor om nationella minoriteter (HCNM) för att i ett så tidigt stadium som möjligt möta de etniska spänningar som skulle kunna utvecklas till konflikter i OSSE-regionen. Högkommissariens kontor ligger i Haag. Fjorton internationella tjänstemän arbetar vid kontoret, som sedan juli 2001 leds av den svenske ambassadören Rolf Ekéus. Mandatet är på tre år. Sverige har ställt två medarbetare till Ekéus förfogande.

Högkommissarien fungerar som ett instrument för förebyggande diplomati genom att söka identifiera och verka för en tidig lösning av etniska spänningar som kan äventyra freden, stabiliteten och relationerna mellan OSSE:s deltagande stater. Högkommissarien är dock ingen ombudsman för minoritetsfrågor eller inspektör av enskilda brott mot de mänskliga rättigheterna. HCNM gör fältbesök och söker verka för dialog, förtroende och samarbete mellan parterna. Denne har varit involverad i minoritetsfrågor i många av OSSE:s deltagande stater, som Albanien, Estland, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Kroatien, Lettland, Makedonien, Moldavien, Rumänien, Slovakien, Serbien och Montenegro, Turkmenistan, Ukraina, Ungern och Uzbekistan. HCNM har även gjort en särskild studie över situationen för romer och sinti.

Högkommissariens främsta verktyg är de rekommendationer som denne i enlighet med sitt mandat avger till regeringar i länder där åtgärder behövs på minoritetsområdet. Rekommendationerna handlar ofta om rätt till medborgarskap, icke-diskriminering, möjligheter att använda sitt eget språk, utbildning på minoritetsspråk samt möjligheter att delta i och aktivt kunna påverka det politiska livet. Dessa rekommendationer

grundar sig ofta på de internationella normer som landet i fråga har anslutit sig till. För att underlätta den praktiska tillämpningen av dessa normer har HCNM låtit genomföra tre expertstudier: "Haagrekommendationerna" om utbildningsrättigheter, "Oslorekommendationerna" om språkrättigheter samt "Lundrekommendationerna" om effektivt deltagande av minoriteter i nationella beslutsprocesser.

Grunden till det framgångsrika sätt på vilket HCNM byggt upp sin konfliktförebyggande verksamhet är, förutom det faktum att denne baserar sina rekommendationer på gemensamma normer och åtaganden, att OSSE:s deltagande stater redan 1991 erkände att efterlevnaden av de åtaganden man gjort är legitima angelägenheter för hela OSSE-kretsen, och inte en intern angelägenhet för staten – det vill säga alla länder har rätt att lägga sig i hur andra deltagande stater hanterar dessa frågor. Ytterligare tre faktorer som lett till framgång är att alla OSSE:s deltagande stater accepterat HCNM:s mandat och därmed dennes rätt till inblandning, att högkommissarien verkar genom så kallad tyst diplomati och regeringar därför i förtroende kan be om dennes assistans och rekommendationer för att hantera spända situationer som riskerar leda till konflikt samt att högkommissarien personligen åtnjutit starkt politiskt stöd för sitt arbete och sina rekommendationer.

Under de första åren efter HCNM:s inrättande låg fokus framför allt på minoritetssituationerna på västra Balkan, i OSS-området och i Estland och Lettland. I Estland och Lettland har högkommissarien fortsatt följt frågan om integrering av de rysktalande minoriteterna och genomförandet av de respektive språklagarna.

Under år 2003 har högkommissarien fortsatt sin verksamhet i Lettland och Estland. Utöver frågan om naturalisering av det alltjämt stora antalet icke-medborgare, har utbildningsreformen i båda länderna, och dess konsekvenser för minoritetetsbefolkningen, ägnats särskild uppmärksamhet. HCNM har fortsatt sitt engagemang för integration av den rysktalande minoriteten, särskilt i Lettland. Högkommissarien kommer att besöka Estland och Lettland och bland annat medverka till ett seminarium i Riga i början av 2004. HCNM menar att dialogen mellan myndighet och den ryska minoriteten borde förbättras.

Ungerns kontrovers med Rumänien respektive Slovakien om den ungerska lagstiftningen om ungrare i grannstaterna har, efter högkommissariens aktiva medlingsverksamhet, under året kunnat lösas genom bilaterala avtal.

I Serbien och Montenegro har HCNM samarbetat nära med berörda departement för genomförande av lagstiftningen till skydd för nationella minoriteter samt koncentrerat sin verksamhet på utvecklingen i södra Serbien i syfte att underlätta integrationen av etniska albaner inom förvaltning och polis- och rättsväsende samt för att genomföra utbildnings- och språkreformer till förmån för den albanska minoriteten. I Makedonien har HCNM fortsatt sitt stöd för *South East European*-universitetet för att ge den albanskspråkiga minoriteten tillgång till högre utbildning samt inlett utbildningsprojekt för att förbättra grundutbildning för den albanska minoriteten. HCNM har under år 2003 fortsatt att finansiera och övervaka projekt för rättshjälp till minoriteter (serber) för

att möjliggöra för dem att återvända till de bostäder från vilka de fördrevs under 1990-talets konflikter.

HCNM:s kanske mest omfattande aktivitet har under år 2003 varit inriktad på Georgien bestående av ett program för multietnisk integration och utveckling i syfte att motarbeta statens sönderfall. Aktiviteten har under år 2003 omfattat språkutbildning, lagstiftningsstöd, rättshjälp samt stöd till medierna för att underlätta etnisk integration särskilt i landets armeniskspråkiga region. HCNM har under året också inlett verksamhet i Abchasien för att stödja FN:s ansträngningar att förhindra att området bryter sig ur Georgien.

Under året tog HCNM initiativ till en process att främja minoritetsspråkutbildning i Kirgizistan, vilken inleddes med en expertkonferens arrangerad av HCNM tillsammans med landets president. I Turkmenistan är HCNM aktivt engagerad i frågan om de uzbekiska och ryska minoriteternas ställning, och har upprätthållit kontakter med den uzbekiska respektive ryska regeringen. HCNM har också under året besökt Tadzjikistan. Den svåra situationen för minoriteter i Kazakstan har föranlett HCNM att inleda utbildningsprojekt för att underlätta multietnisk integration och minska politiska spänningar. I hela Centralasien har HCNM samarbetat nära med OSSE-ordförandeskapets särskilde representant, den förre finländske presidenten Ahtisaari.

Vad gäller situationen för de mesjetiska turkarna i Krasnador i södra Ryssland arbetade HCNM under året på en lösning av gruppens situation, inklusive möjligheten att återvända till Georgien.

Högkommissarien har även inlett en dialog med den turkiska regeringen. HCNM besökte Turkiet för första gången i januari 2003 och fick då en inblick i regeringens reformansträngningar och i situationen för vissa minoritetsgrupper. Dessa kontakter fortsätter under 2004.

HCNM har medverkat aktivt i utformningen av OSSE:s handlingsplan för att förbättra situationen för romer och sinti, vilken antogs vid ministermötet i Maastricht i december 2003. HCNM har tilldelats uppgifter i uppföljningen av planen.

Situationen i Krim, Ukraina, föranleder HCNM att i samverkan med UNDP fortsätta engagemanget för att minska spänningen mellan etniska tartarer, som återvänt efter deportation, och de etniska ryssar som utgör majoriteten i Krim.

I oktober 2003 anordnade högkommissarien tillsammans med medierepresentanten en konferens i Baden, utanför Wien, om minoriteter och etermedier. HCNM:s riktlinjer för minoriteters tillgång och nyttjande av etermedierna lades fram för diskussion vid konferensen. Dessa riktlinjer är nu på väg att publiceras och komplettera Haag-, Oslo- och Lundrekommendationerna. Sverige och Tyskland finansierade konferensen.

HCNM är vidare verksam med en rad tematiska frågor bland annat medborgarskapsproblematik, socioekonomiska aspekter på minoritetssituationen och frågan om "nya minoriteter".

5 Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR)

Skr. 2003/04:82

OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR), som inrättades 1992, ansvarar för att främja förutsättningar för demokratiska val bland OSSE:s deltagande stater och bistå i ländernas ansträngningar att bygga upp och stärka demokratiska institutioner. ODIHR har även till uppgift att följa hur OSSE:s deltagande stater efterlever och genomför gjorda åtaganden inom den mänskliga dimensionen. Inom OSSE agerar ODIHR även som kontaktpunkt i frågor rörande romer och sinti samt bedriver ett aktivt arbete för att bekämpa människohandel. ODIHR:s kontor ligger i Warszawa och har drygt ett hundratal anställda. Direktör för kontoret är sedan början av 2003 ambassadör Christian Strohal från Österrike.

Under 2003 genomförde ODIHR ett antal valövervakningsinsatser. En del bestod i att ett fullt övervakningsteam sändes ut, medan det i andra fall gjordes en mer politisk bedömning. Länder där valövervakning ägde rum var bland annat Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Ryssland, Nordirland och Turkiet samt Serbien och Montenegro. Sverige bidrog med totalt 50 valövervakare till valobservatörsmissionerna i Azerbajdzjan, Albanien, Georgien, Serbien och Montenegro samt Ryssland.

ODIHR:s projektverksamhet är omfattande och har under de senaste åren tilltagit. Under 2003 bedrev ODIHR cirka 130 egna projekt. Dessa har en bred inriktning och speglar det övergripande mandat som ODIHR arbetar efter. Projekten genomförs på västra Balkan, i Centralasien, södra Kaukasien och Östeuropa. Sverige har under 2003 lämnat särskilt stöd till projekt i Centralasien, södra Kaukasien och sydöstra Europa, vilka syftar till att övervaka och främja kvinnors rättigheter, bekämpa människohandel, stödja utbildning av romska kvinnor i frågor om människohandel, främja gräsrotsdemokrati samt möjliggöra för representanter från dessa regioner att delta i möten arrangerade av OSSE.

Varje höst organiserar ODIHR ett möte i Warszawa inom OSSE:s mänskliga dimension (*Human Dimension Implementation Meeting*, HDIM). Ett nytt mötesformat introducerades 2002 genom att mötets första vecka granskade genomförandet av alla deltagande staters åtaganden inom den mänskliga dimensionen, medan den andra veckans diskussion var mer framåtblickande. Teman för mötet 2003 var förebyggande av diskriminering, rasism, främlingsfientlighet och antisemitism, nationella minoriteter samt migrerande arbetare. Särskilda sidomöten ordnades också och dessa gav en god möjlighet till fördjupning i specifika frågor, såsom spridandet av hatpropaganda via Internet. Drygt 200 enskilda organisationer deltog, vilket är glädjande.

Rekommendationer från HDIM följdes upp vid OSSE:s ministermöte i Maastricht i december 2003 bland annat genom antagandet av en handlingsplan om förbättrande av situationen för romer och sinti samt ett beslut om tolerans och icke-diskriminering.

Andra ODIHR-relaterade möten under året har bland annat behandlat frågor rörande rasism, främlingsfientlighet och diskriminering, romer och sinti, religions- och trosfrihet, förebyggande av tortyr, bekämpning av

6 Medierepresentanten (RFoM)

OSSE:s medierepresentant är en relativt ny OSSE-institution som etablerades i december 1997. Alltsedan institutionen inrättades har tysken Freimut Duve innehaft posten som medierepresentant. Hans mandat upphörde den 31 december 2003. Det nya bulgariska ordförandeskapet avser att i början av 2004 få de deltagande staternas godkännande av en ny representant. RFoM:s kontor, som har ett tiotal tjänstemän, ligger i Wien.

Medierepresentantens uppgift är att följa utvecklingen inom medierna och yttrandefrihet i hela OSSE-området samt att stödja de deltagande staternas arbete att utveckla dessa områden, men också att påtala när staterna bryter mot åtaganden om yttrandefrihet. Representanten för mediefrihet samarbetar med OSSE:s övriga institutioner och fältmissioner för att på ett tidigt stadium upptäcka problem relaterade till medier och yttrandefrihet och sedan i dialog med den berörda staten ta sig an problemen. RFoM sammanställer också uppgifter om inskränkningar i yttrandefriheten inom OSSE-området.

Under 2003 har medierepresentanten fortsatt att uppmärksamma olika former av indirekt censur (strukturell censur, censur genom våld och mord) samt frågor kring ärekränkning och förtal. Rundabordsmöten om förtalslagar hölls i november. En studie om medier i flerspråkiga samhällen har genomförts.

Medierepresentanten ägnar sedan några år tillbaka särskild uppmärksamhet åt situationen avseende mediernas frihet i Centralasien. I september 2003 hölls en konferens i Bisjkek, Kirgizistan, om massmedier i Centralasien. Särskilda aktiviteter i Centralasien har omfattat bland annat skoltidningar, reguljära konferenser i regionen och stöd till enskilda journalister. Under 2003 blev RFoM tvungen att upphöra med verksamheten vid kontoret i Turkmenistan. Medierepresentanten har initierat projekt som "*Freedom of the Media and Internet*", "*Media in Multilingual Societies*" och ungdomsprojektet "*Defence of Our Future*" med dess mobila kulturcontainer som rullade genom Sydösteuropa under tre år.

I juni 2003 ordnades en konferens i Amsterdam om bruket av Internet för spridning av hatpropaganda. Under året har medierepresentanten tagit upp fall om mord på en rysk journalist och kritiserat Irland för förslaget om en regeringsstyrd uppförandekod för journalister och tidningar. RFoM har även kritiserat Azerbajdzjan för att journalister förhindrats rapportera från höstens presidentval och för våld mot journalister i samband med demonstrationer efter presidentvalet. Vidare har Uzbekistan och Turkmenistan kritiserats för bristande mediefrihet, då journalister åtalats och fängslats för brott trots att anklagelserna varit uppenbart falska. Kritik har även riktats mot Vitryssland. Medierepresentanten har också varnat för att yttrandefriheten i Italien

hotas genom koncentrationen av mediekontroll hos den italienske premiärministern. Kritiken tillbakavisas oftast och medierepresentanten har flera gånger anklagats för att överskrida sitt mandat.

Som nämnts ovan anordnade HCNM och medierepresentanten under året en konferens i Baden om minoriteter och etermedier.

7 Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet (OCEEA)

Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet (OCEEA) upprättades 1997 och utgör en del av OSSE-sekretariatet. Dr. Marcin Swiecicki från Polen är sedan februari 2002 samordnare, och under hans ledning arbetar ett tiotal tjänstemän, varav en svensk. Därtill verkar ett knappt tjugotal ekonomi- och miljötjänstemän ute i OSSE:s fältmissioner.

Kontoret har till uppgift att stärka förmågan hos Permanenta rådet och OSSE:s övriga institutioner att hantera ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter av säkerhet. Kontoret skall öka OSSE:s samarbete med andra internationella organisationer verksamma inom området, stärka de ekonomiska, sociala och miljömässiga delarna av fältverksamheten, fördjupa samarbetet med OSSE:s parlamentariska församling och bredda OSSE:s kontakter med enskilda organisationer och näringslivet.

Kontoret söker genom sin verksamhet identifiera och rikta uppmärksamhet mot ekonomiska förhållanden och miljöaspekter som utgör ett hot mot säkerhet och stabilitet. Kontoret fungerar som en katalysator och utarbetar projekt som sedan verkställs i samarbete med andra aktörer och internationella organisationer. Sverige har under år 2003 givit finansiellt bidrag till fas I och II av kontorets miljö- och säkerhetsinitiativprojekt i västra Balkan, Östeuropa, Centralasien och södra Kaukasien.

Inom ramen för OSSE:s dimension för ekonomi och miljö anordnas varje vår ett ekonomiskt forum i Prag. Temat för det ekonomiska forumet 2003 var människohandel samt illegal handel med narkotika och lätta vapen: "*Trafficking in Human Beings, Drugs, Small Arms and Light Weapons: National and International Impact*". Det tolfte ekonomiska forumet i ordningen äger rum i juni 2004 under rubriken "*New Challenges for Building up Institutional and Human Capacity for Economic Development and Co-operation*".

8 OSSE:s polisverksamhet

Vid OSSE:s ministermöte i Bukarest 2001 antogs ett särskilt beslut om utökade OSSE-insatser på polisområdet, bland annat i form av stöd till de deltagande staterna vad gäller polisreformer, institutionsbyggande och polisutbildning. Som ett led i genomförandet av Bukarestbeslutet har det

inom OSSE-sekretariatet inrättats en särskild polisenhet bestående av sex poliser, varav en svensk, under ledning av polisrådgivare Richard Monk från Storbritannien.

Fyra fältmissioner på västra Balkan arbetar med polisfrågor, bland annat med utbildning av multietniska poliskårer. OSSE uppfyllde under 2003 den utbildningsuppgift som organisationen gavs i Ohridavtalet (fredsavtalet från 2001) om utbildning av ettusen poliser från den albanskspråkiga minoriteten i Makedonien. Sammanlagt verkar för närvarande cirka 160 internationella poliser i OSSE:s regi på västra Balkan, varav ett tiotal svenskar. OSSE:s första polisprojekt i Centralasien inleddes i full skala under 2003. Polisprogrammet i Kirgizistan inbegriper åtta projekt omfattande stöd till landets polisakademi, tekniskt bistånd samt utveckling av närpolisverksamhet. Sverige ställer sedan oktober månad en svensk polis till förfogande för verksamheten i Kirgizistan.

Polisfrågor har utvecklats till en viktig uppgift för OSSE och under år 2003 har verksamheten utvecklats och ytterligare projekt inletts i Centralasien och södra Kaukasien. I Kazakstan bidrar OSSE-sekretariatets polisenhet med tekniskt bistånd för landets övergång till underrättelseorienterat polisarbete, och i Armenien respektive Azerbajdzjan har man tagit de första stegen för att påbörja ett institutionsbyggande verksamhetsprogram för ländernas respektive polisväsende. Vidare har man under året undersökt möjligheterna att utbilda högre polistjänstemän från Georgien (inklusive Sydossetien och Abchasien) vid OSSE:s polisskola i Kosovo (KPSS), som en del av OSSE- respektive FN-missionernas försoningsarbete i området.

Sekretariatets polisenhet anordnade därtill i september ett polisexpertmöte i Wien fokuserat på bekämpning av människohandel.

9 Fältverksamheten

9.1 Västra Balkan

OSSE bedriver en omfattande fältverksamhet på västra Balkan med för närvarande sex fältmissioner i Albanien, Bosnien och Hercegovina, Serbien och Montenegro inklusive Kosovo, Kroatien samt Makedonien. Av organisationens samlade budget för fältverksamhet går cirka 55 procent till denna region.

Mandaten för de olika missionerna har formulerats utifrån situationen i varje enskilt land. Samtliga missioner är emellertid inriktade på demokrati- och institutionsbyggande i vid mening, vilket till exempel berör övervakning och stöd till genomförande av val, utveckling av massmedier, rättsväsende, mänskliga rättigheter och stöd till förtroendeskapande åtgärder mellan olika befolkningsgrupper.

Sammanlagt finns drygt 600 internationella tjänstemän i OSSE:s missioner på västra Balkan. En målsättning inom missionerna är att i ökad utsträckning använda sig av nationell kompetens, i syfte att

successivt kunna överlämna arbetsuppgifterna till nationella strukturer. Fortsatta minskningar av samtliga missioner kan därför förväntas i takt med att alltfler uppgifter övergår till lokala myndigheter. OSSE:s fältmissioner i området har kommit att spela en viktig roll i ländernas närmande till EU och den reformprocess som skall göra det möjligt för länderna att bli medlemmar i unionen.

Sverige ställer tjänstemän och poliser till förfogande vid flera av missionerna på västra Balkan. Utöver Sveriges personalbidrag till missionerna har Sverige också givit finansiellt stöd till projekt gällande minoritetsintegration, projekt för att medvetandegöra kvinnliga romska aktivister i frågor om människohandel samt utbildningsprojekt i Bosnien och Hercegovina om OSSE:s militärpolitiska uppförandekod.

9.1.1 Albanien

OSSE:s närvaro i Albanien inrättades 1997. Missionens verksamhet är inriktad på demokratisering, stöd till uppbyggnaden av en fungerande rättsstat och främjande av mänskliga rättigheter. Under 2003 fokuserade missionen särskilt på valreformarbetet samt frågan om återbördande av egendom. Missionen bidrog bland annat med juridisk rådgivning och medling i utarbetandet av lagstiftning inom dessa två områden. Den nya vallagen antogs av parlamentet i juni, efter beredning i den kommitté – med representanter för såväl regering som opposition – som fått i uppgift att genomföra de rekommendationer om valreform som ODIHR utfärdat. Efter lokalvalen, som ägde rum i oktober, framhöll de internationella valövervakarna att valet markerade framsteg i riktning mot OSSE:s normer för demokratiska val, men konstaterade samtidigt att flera brister behövde åtgärdas före kommande parlamentsval. Bristerna gällde särskilt de felaktiga röstlängderna, sammanräkningen av röster och oroligheter i några valdistrikt. Problemen ledde till politiska motsättningar och i vissa kommuner till omval. Sverige deltog med tre valobservatörer i ODIHR:s valövervakningsinsats vid lokalvalen.

Missionen fortsatte under året sin verksamhet för att främja demokratisering och rättsstatens principer, och bistod regeringen i genomförandet av den nationella handlingsplanen mot människohandel. Inför det kommande året har missionen aviserat att man avser öka ansträngningarna att bekämpa korruption genom att bedriva verksamhet som främjar gott samhällsstyre och öppenhet.

OSSE-närvaron i Albanien har för närvarande 38 internationella tjänstemän, varav under år 2003 en svensk. Utöver högkvarteret i Tirana finns fem fältkontor ute i landet. I likhet med de två föregående åren minskade antalet fältkontor under år 2003. Chef för OSSE-närvaron är sedan september 2002 den finske ambassadören Osmo Lipponen.

9.1.2 Bosnien och Hercegovina

OSSE-missionen i Bosnien och Hercegovina etablerades som en följd av att OSSE tilldelades en central roll i genomförandet av Daytonavtalet 1995. Missionen samarbetar nära med övriga internationella

organisationer i Bosnien och Hercegovina, såsom Höge representantens kontor (OHR), SFOR och FN.

Ursprungligen var kärnområdena i missionens mandat valfrågor, demokratiuppbyggnad och mänskliga rättigheter samt militärpolitiska frågor. En översyn av det internationella samfundets samarbete i Bosnien och Hercegovina, och en viss omstrukturering av arbetsfördelningen, gjordes av *Peace Implementation Council* (PIC) i februari 2002. OSSE-missionen fick utvidgade uppgifter bland annat inom utbildningsområdet. Missionen samordnar nu det internationella samfundets utbildningsstrategi i landet och samarbetar nära med såväl nationella som internationella aktörer för att reformera det bosniska utbildningsväsendet. Missionen har gjort omfattande insatser för att främja etnisk integrering och utarbeta en nationell, enhetlig läroplan för de bosniska, kroatiska respektive serbiska eleverna. Under år 2003 nåddes konkreta framsteg, då en nationell ramlag för grundskole- och gymnasieutbildning liksom en enhetlig nationell läroplan antogs.

Målsättningen inom området demokratiuppbyggnad är att främja demokratiutveckling genom upprättandet av professionell och transparent politisk verksamhet. Missionen har fokuserat på insatser riktade mot ungdomar för att öka deras deltagande i politiken. Sommaren 2003 ökade missionen ansträngningarna för att bidra till reformeringen av den offentliga sektorn och dess administration. Missionen genomförde bland annat en granskning av de administrativa strukturerna i landets samtliga kommuner. Utifrån resultatet skall missionen utarbeta program för att bistå de lokala myndigheterna vad gäller reformer av bland annat systemen för de offentliga finanserna samt för personaladministrationen. Missionen ger dessutom stöd till upprättandet av demokratisk kontroll över försvarsmakten och arbetar för att främja respekt för mänskliga rättigheter. Det sker bland annat genom att undersöka och rapportera om brott mot mänskliga rättigheter samt att bidra till att skapa förutsättningar för flyktingåtervändande.

Missionens huvudkontor ligger i Sarajevo med regionala center i Banja Luka, Mostar, Sarajevo och Tuzla samt 21 fältkontor. Missionen, som sedan juli 2001 leds av den amerikanske ambassadören Robert Beecroft, har cirka 140 internationella tjänstemän, varav för närvarande två är svenskar.

I maj 2000 utsåg OSSE:s dåvarande ordförandeland Österrike svensken Frank Orton till internationell ombudsman i Bosnien och Hercegovina i enlighet med Daytonavtalet. Mandatet för den internationella ombudsmannen löpte ut den 31 december 2003 och denne ersattes då av tre nationella ombudsmän. Målsättningen är att de tre ombudsmannaämbetena skall föras samman till en nationell institution.

OSSE-missionen i statsförbundet Serbien och Montenegro, tidigare Förbundsrepubliken Jugoslavien¹, inledde sin verksamhet 2001. Missionens arbete är inriktat på stöd till uppbyggandet av demokratiska institutioner, mänskliga rättigheter, minoritetsfrågor, rättsväsende och massmedier samt förtroendeskapande åtgärder. Missionen stödjer reformering av rättsväsendet och övervakar sedan januari 2003 nationella krigsförbrytarrättegångar. Missionen bistår också de nationella och lokala myndigheterna med råd och utbildning vad gäller bekämpning av organiserad brottslighet och korruption.

I december 2001 fick OSSE-missionen det samordnande ansvaret för polisreformer i Serbien och bistår myndigheterna med att utveckla reformstrategier. Missionen har vidare ansvarat för en särskild multietnisk polisutbildning i södra Serbien.

OSSE-missionen i landet har sedan den 1 januari 2002 också ett kontor i Montenegro. Ursprungligen inrättades kontoret av ODIHR 1997 för att övervaka och följa upp de parlamentariska val som hölls i Montenegro 1998. Verksamheten kom med tiden att breddas till att även omfatta allmänna demokratiseringsfrågor, stärkande av det civila samhället och översyn av delrepublikens lagstiftning.

Under år 2002 höll Serbien presidentval vid tre tillfällen. På grund av för lågt valdeltagande ogiltigförklarades samtliga tre. Presidentval hölls därför återigen den 16 november 2003. Valet förklarades ånyo ogiltigt på grund av att färre än 50 procent av de röstberättigade deltog. ODIHR:s valövervakningsinsats, i vilken Sverige deltog med sex valobservatörer, konstaterade att genomförandet av valet skett i enlighet med internationella normer för demokratiska val, men riktade kritik mot de brister i vallagstiftningen som resulterat i en ändlös cykel av ogiltigförklarade val, som i sin tur riskerar leda till att kandidater väljer att bojkotta valen samt att valtrötthet breder ut sig i väljarkåren. Serbien höll också parlamentsval under året, närmare bestämt den 28 december. Sverige deltog med sex observatörer i den internationella valövervakningsinsatsen. Precis som vid presidentvalet menade de internationella valövervakarna att valet genomförts i enlighet med demokratisk standard, men att landets vallag innehöll flera brister som behövde åtgärdas.

Även i Montenegro ägde val rum under 2003. Presidentval hölls den 9 februari efter att valet den 22 december 2002 hade förklarats ogiltigt på grund av för lågt valdeltagande. Inte heller i februarivalet lyckades man uppnå villkoret om 50 procents deltagande, varför presidentvalet fick upprepas den 11 maj, då ett tillräckligt högt valdeltagande uppnåddes och en ny president kunde utses. ODIHR övervakade de båda valen och ansåg att valen i stort sett genomförts i enlighet med internationella normer för demokratiska val. Man noterade dock samtidigt oppositionspartiernas bristande förtroende för de statliga institutionernas opartiskhet, och uppmanade landet att skapa förutsättningar för en kompetent och politiskt

¹ Det nya statsförbundet bildades den 4 februari 2003, då det federala parlamentet antog en ny författning. Landets tidigare namn ersattes då med statsförbundet Serbien och Montenegro.

balanserad valadministration. Sverige deltog med tre observatörer i valövervakningsinsatsen vid presidentvalet den 11 maj.

Den italienske ambassadören Maurizio Massari är sedan januari 2003 chef för missionen, som för närvarande består av 37 internationella tjänstemän, varav åtta är placerade i Montenegro. Därtill verkar tolv internationella poliser i missionen. Sverige ställde under året en tjänsteman till förfogande vid missionens huvudkontor i Belgrad samt två poliser till missionens verksamhet i Montenegro.

Kosovo

OSSE-missionen i Kosovo (OMIK) är alltså OSSE:s största. OMIK etablerades 1999 som en del av den internationella civila FN-närvaron UNMIK (*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*), som inrättades genom FN:s säkerhetsrådsresolution 1244. Inom UNMIK har OSSE-missionen givits huvudansvaret för frågor rörande demokratisering och institutionsbyggande, mänskliga rättigheter, massmedier och val. Minoritetsfrågor utgör en viktig del av arbetet med mänskliga rättigheter.

OSSE-missionen har även ansvar för *Kosovo Police Service School* (KPSS) som utbildar och certifierar en lokal multietnisk poliskår. Vid utgången av 2003 hade skolan utbildat och utexaminerat drygt 6 200 poliser, vilket var det antal man förutsatt sig att utbilda fram till slutet av december 2003. Den av OSSE utbildade polisen tar nu gradvis över FN-polisernas uppgifter i Kosovo. Grundutbildningen vid polisskolan fortsätter jämte vidareutbildning och utbildning av polisinstruktörer.

En viktig uppgift för missionen är valfrågor. Inför parlamentsvalet som skall äga rum hösten 2004 arbetar missionen intensivt med att utbilda och stödja Kosovos centrala valkommitté i organiserandet av valen.

Bland missionens prioriteringar under det kommande året ingår också att tillsammans med UNMIK bidra till att förbättra det politiska klimatet i Kosovo samt stödja och stärka kapaciteten hos den lokala administrationen, *Provisional Institutions of Self-Government of Kosovo*, liksom att bistå i genomförandet av nödvändiga reformer. Missionen kan förväntas få flera uppgifter inom ramen för den FN-ledda process som syftar till att Kosovo skall uppfylla vissa grundkrav för ett civilt samhälle, *Standards for Kosovo*, främst avseende demokratisering samt minoriteters rättigheter.

Sverige har under 2003 givit bidrag till den fond som missionen administrerar och som finansierar projekt syftande till att förbättra förhållandena i minoritetssamhällen i Kosovo.

Huvudkontoret för missionen ligger i Pristina. Därutöver finns nio regionala OSSE-kontor samt ett flertal fältkontor. Missionens omfattning har minskats under senare år och uppgick vid slutet av 2003 till drygt 200 internationella tjänstemän. Sverige ställde under året tio svenskar till missionens förfogande, varav en av dem är chef för ett av regionkontoren. Fyra av svenskarna var polisinstruktörer vid polisskolan. OSSE-missionen leds sedan januari 2002 av den franske ambassadören Pascal Fieschi.

9.1.4 Kroatien

Skr. 2003/04:82

OSSE-missionen i Kroatien inrättades 1996 med ett mandat inriktat på mänskliga rättigheter, rättsstatens principer samt förtroendeskapande åtgärder mellan landets befolkningsgrupper. Verksamheten är inriktad på att stödja den kroatiska regeringens genomförande av de internationella åtaganden landet har gjort inom dessa områden. Missionens konkreta arbete fokuserar framför allt på frågor relaterade till flyktingåtervändande och minoritetsrättigheter i samarbete med HCNM. Stöd till reformering av rätts- respektive polisväsendet är andra viktiga frågor.

OSSE-missionen samarbetar nära med den europeiska kommissionens delegation i Zagreb och har fått en viktig funktion att fylla i Kroatiens närmande till EU. Kroatien lämnade i februari 2003 in landets medlemskapsansökan till EU och OSSE-missionen bidrar genom sin verksamhet till att stödja Kroatien i genomförandet av nödvändiga reformer inför ett framtida EU-medlemskap. Under det senaste året har avsevärda framsteg gjorts vad gäller landets lagstiftning, som på en rad områden reviderats för att uppfylla internationella normer. Genomförande av reformerna blir under nästkommande år den stora uppgiften för regering och myndigheter, till exempel vad gäller bestämmelserna om nationella minoriteters representation i rätts- och polisväsendet, nationell lagföring av krigsförbrytare samt flyktingåtervändande, inklusive frågan om återbördande – alternativt ersättning – av egendom.

Det parlamentsval som ägde rum den 23 november 2003 ansågs av ODIHR:s valövervakningsinsats ha genomförts i enlighet med demokratiska normer. Man pekade dock på vissa brister, bland annat avseende den begränsade tillgängligheten till vallokaler för flyktingar utanför landet.

OSSE-missionen leds sedan januari 2002 av den svenske ambassadören Peter Semneby. Antalet internationella tjänstemän vid missionen uppgår till ett drygt sextiotal. Sverige ställer sedan oktober 2003 en polis till missionens förfogande. Utöver huvudkontoret finns tre regionala center i Knin, Vukovar och Sisak samt sju fältkontor.

9.1.5 Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien)

OSSE-missionen i Skopje inrättades 1992 med ett mandat inriktat på att förhindra spridning av konflikter från övriga delar av det forna Jugoslavien till Makedonien, och är därmed den OSSE-mission som funnits längst på plats. Under 2001 uppstod en allvarlig konflikt mellan den slaviskspråkiga befolkningsmajoriteten och den albanskspråkiga minoriteten i landet. Missionen utökades då kraftigt för att bland annat bistå med övervakning av gränsområdena i norra Makedonien.

Den 13 augusti 2001 slöts ett fredsavtal, det så kallade Ohridavtalet, mellan ledarna för landets politiska partier. I genomförandet av avtalet gavs OSSE-missionen en viktig förtroendeskapande roll i samarbete med EU och Nato. Missionen fick också i uppdrag att ansvara för en multietnisk polisutbildning och utbilda 1 000 poliser från landets minoritetsgrupper, främst albansktalande makedonier, för att skapa en

poliskår som återspeglar landets befolkning. Utbildningen slutfördes i juli 2003 och har bedrivits vid OSSE:s polisakademi i Skopje. OSSE-missionen fortsätter att bedriva verksamhet vid akademien i form av vidareutbildning samt utbildning av polisinstruktörer. Vid missionen verkar därtill ett femtiotal poliserådgivare, som dels genom närvaro i fält söker bidra till ökat förtroende mellan nationell polis och albansk minoritet, dels arbetar med ett närpolisprogram i samarbete med den lokala polismyndigheten. Sverige ställde under året tre poliser till polisakademins förfogande, däribland rektorn, Lars Forste.

EU inledde i mitten av december en polisinsats, EUPOL Proxima, omfattande 180 poliser från EU:s medlemsstater, i landet. Den främsta uppgiften för polisinsatsen är att bistå de makedonska myndigheterna i reformeringen av polisväsendet. Insatsen föregicks av ett gemensamt EU-OSSE-besök i landet, under vilket en utvärdering gjordes av behoven på polisområdet och av hur EU och OSSE på bästa sätt skulle fördela arbetet och samordna sin verksamhet.

HCNM är verksam i landet med stöd till minoritetsutbildning såväl på universitetsnivå som på gymnasienivå.

Missionen omfattar drygt 130 internationella tjänstemän. Ambassadör Craig Jenness från Kanada ledde arbetet mellan augusti 2001 och december 2003, då ambassadör Carlos Pais från Portugal övertog chefsposten.

9.2 Centralasien

OSSE har en väl etablerad fältnärvaro i de fem centralasiatiska länderna. Den första missionen inrättades 1994 i Tadzjikistan, medan övriga påbörjade verksamheten mellan 1995 och 2000. Kontoren i Centralasien kallas för center och har mandat som omfattar främjandet av OSSE:s principer och normer. Verksamheten sker inom ramen för OSSE:s breda säkerhetsbegrepp. Mänskliga rättigheter, ekonomiska och miljörelaterade frågor samt politisk-militära aspekter faller därför alla inom kontorens arbetsområden.

OSSE:s aktiviteter i Centralasien har ökat i omfång på senare år, vilket varit i linje med de deltagande staternas önskemål att gradvis omfördela resurser från fältverksamheten på västra Balkan till Centralasien. Trots en ökning av resurserna till Centralasien går dock alltså en liten del – cirka fyra procent – av den samlade OSSE-budgeten för fältverksamhet till fältnärvaron i regionen.

Terroristattackerna i USA den 11 september 2001, den USA-ledda koalitionen krigföring i Afghanistan och Irak samt den ökade amerikanska militära närvaron i regionen har satt Centralasien i fokus. OSSE:s och andra organisationers arbete inom området bekämpning av terrorism och illegal narkotika-, vapen- och människohandel har intensifierats under senare år.

Konfliktförebyggande projekt i regionen drivs, förutom av OSSE:s center, även av OSSE:s sekretariat och OSSE:s tre institutioner HCNM, ODIHR och RFoM. Många frågor är av regional betydelse varför OSSE försökt få länderna i Centralasien att samarbeta, vilket inte varit lätt.

Exempel på sådant regionalt samarbete är ett vattenprojekt som involverar Kazakstan och Kirgizistan.

Under det gångna året lämnade Sverige stöd till projekt i Kirgizistan, Tadzjikistan och Uzbekistan. Sverige gav vidare finansiellt stöd för att möjliggöra deltagande av delegater från västra Balkan, södra Kaukasien och Centralasien i OSSE:s årliga implementeringsmöte inom den mänskliga dimensionen (HDIM) samt i högkommissarien för nationella minoriteter och medierepresentantens gemensamma konferens om minoriteter och etermedier.

Det är viktigt att samarbetet mellan olika organisationer med verksamhet i fält förbättras. I OSSE pågår ansträngningar för att förbättra samordningen i Centralasien och sommaren 2003 hölls ett möte i Wien för informationsutbyte mellan centralasiatiska stater och internationella organisationer och institutioner verksamma i Centralasien. Man kom överens om att fortsätta utbytet och stärka det internationella samarbetet i Centralasien. Framtida samarbete skulle kunna fokusera på regionala säkerhetsutmaningar, främjande och stöd till gott styrelseskick och utvecklandet av det civila samhället samt underlättandet av regional ekonomisk återuppbyggnad och utveckling.

Under 2003 utnämnde det dåvarande nederländska OSSE-ordförandeskapet den förre finländske presidenten Martti Ahtisaari till ordförandeskapets personliga representant för Centralasien. Uppdraget kommer att fortsätta under det bulgariska ordförandeskapet 2004, och då delfinansieras av Sverige.

9.2.1 Kazakstan

OSSE:s center i Kazakstan inledde arbetet i januari 1999 i den tidigare huvudstaden Almaty. Astana är sedan 1997 ny huvudstad, men OSSE-centret har än så länge valt att stanna kvar i Almaty. Under 2003 inrättades dock ett förbindelsekontor i Astana.

Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner.

Vissa framsteg har skett under året vad gäller mänskliga rättigheter, bland annat undertecknade president Nazarbajev i december 2003 ett dekret om ett tillfälligt stopp för verkställande av dödsstraff. Centrets arbete med rättsstatsprinciper, mediefrågor, vallagstiftning och lagstiftning rörande enskilda organisationer har varit särskilt viktigt under det gångna året. Vallagen skall överlämnas till ODIHR för genomgång. Förhoppningsvis kommer ODIHR:s rekommendationer efter valen 1999 att inkorporeras. OSSE kan förväntas övervaka parlamentsvalen som äger rum i oktober 2004. Sverige avser då att ställa valobservatörer till förfogande.

I samarbete med lokala enskilda organisationer har centret genomfört ett projekt för att underlätta för kvinnor, som har kunnat återvända från Oralman, att delta i företagsverksamhet. Kvinnor har fått utbildning i grundläggande företagskunskande, startat egna företag och fått mindre lån. Tillsammans med UNECE har OSSE genomfört ett projekt kring floderna Chu och Talas, som 2004 skall leda till skapandet av en bilateral

vattenkommission mellan Kirgizistan och Kazakstan. Sverige har tidigare år givit stöd härtill.

HCNM är verksam i landet för att underlätta den uzbekisktalande minoritetens integration i det kazakiska samhället.

Kazakstan kandiderar till ordförandeskapsposten i OSSE 2009. Beslut rörande 2009 års ordförandeskap skall fattas 2006.

Centret har fyra internationella tjänstemän, inräknat ambassadör Anton Rupnik från Slovenien, som leder arbetet sedan sommaren 2003. Sverige ställer en person till kontorets förfogande.

9.2.2 Kirgizistan

OSSE:s center i huvudstaden Bisjkek inledde sitt arbete i januari 1999. I april 2000 öppnades ett fältkontor i Osj i södra Kirgizistan med huvudsaklig uppgift att följa situationen i den multietniska Ferganadalen.

Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner.

OSSE inledde under 2002 insatser på polisområdet, bland annat i syfte att stärka polisutbildningen i landet. Under det gångna året har en komponent rörande deltagande av enskilda organisationer introducerats i polisprogrammet. Sverige ställer sedan oktober 2003 en polis till förfogande och bidrar även finansiellt till verksamheten.

I slutet av 2002 inrättades på förslag av Kirgizistan en OSSE-akademi, öppen för samtliga centralasiatiska länder, vars uppgift är att utbilda och forska om regionala säkerhetsfrågor.

Under de kommande två åren kommer flera val att hållas i landet: kommunalval i oktober 2004 samt parlaments- respektive presidentval 2005. OSSE/ODIHR kan förväntas övervaka kommunalvalet 2004. Sverige avser då medverka i valobservatörsmissionen. ODIHR har lämnat rekommendationer rörande revidering av den vallag som skall utgöra grunden för fria och rättvisa val.

Centret har i samarbete med UNODC under året gjort insatser rörande antiterrorism, såsom åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism samt utarbetande av antiterrorismlagstiftning.

Andra viktiga områden för OSSE:s arbete under året har varit åtgärder för att bekämpa människohandeln samt för att främja gott styrelseskick. Centret bistår även myndigheterna i utarbetandet av en ny lagstiftning om politiska partier. Arbetet innefattar också bistånd med kapacitetsuppbyggnad hos politiska partier och det civila samhället samt utbildning av röstberättigade.

HCNM besökte Kirgizistan under våren och hösten 2003 och inledde projekt för utbildning i syfte att främja multietnisk integration och minska etniska spänningar i synnerhet i södra delen av landet. En av frågorna var möjligheten för minoritetsgrupper att erhålla undervisning på sitt modersmål.

Sverige har, som tidigare nämnts, givit stöd till upprättandet av en bilateral vattenkommission mellan Kazakstan och Kirgizistan.

Centret har sju internationellt utsända (fyra i Bisjkek och två i Osj). Chef är ambassadör Markus Müller från Schweiz som tillträdde i november 2003.

9.2.3 Tadzjikistan

Skr. 2003/04:82

OSSE har funnits på plats i Tadzjikistan sedan februari 1994, då organisationens första kontor i Centralasien öppnades. Utöver huvudkontoret i Dusjanbe finns fem fältkontor.

Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner. Enligt mandatet, som reviderades 2002, skall centret utöka verksamheten inom det ekonomiska och miljömässiga området, ge stöd i polisfrågor, gränsbevakning samt bekämpning av människohandel.

Val kommer att hållas i landet 2005, vilket föranleder ytterligare ansträngningar för att förbättra valprocessen. Den folkomröstning som ägde rum i juni 2003 genomfördes på ett icke-transparent sätt och introducerade författningsändringar, däribland möjligheten för presidenten Rachmonov att ställa upp för ytterligare mandat. Han ges således möjlighet att sitta kvar vid makten fram till 2020. FN och OSSE avstod från att sända observatörer till folkomröstningen, då de inbjöds i ett för sent skede. Tillsammans med FN:s kontor för fredsbyggande i Tadzjikistan verkar OSSE för inrättandet av en arbetsgrupp för vallagstiftning.

Annan verksamhet som drivs av OSSE är bland annat jämställdhetsfrågor, med särskild inriktning på utbildning för flickor, samt stöd till journalister. UNIFEM har medverkat i finansieringen av ett OSSE-projekt om analys av jämställdhet. Under det gångna året har centret givit stöd åt små och medelstora företag samt till utbildning av kvinnor i företagsverksamhet.

OSSE inledde under 2003 i samarbete med FSD (*Swiss Foundation for Mine Action*) ett minröjningsprojekt, som Sverige tillsammans med bland annat Norge, Kanada och Schweiz, stödjer. Centret och UNODC har också samarbetat i kampen mot narkotikahandeln.

Genom ändringar i brottslagstiftningen har dödsstraffet reducerats till att omfatta fem brott. Informationen om dödsstraffet är dock fortfarande bristfällig. Centret bistår myndigheterna i reformeringen av fängelseväsendet.

Centret leds sedan juli 2003 av ambassadör Yves Bargain från Frankrike och är med sina sexton internationella tjänstemän OSSE:s största mission i Centralasien.

9.2.4 Turkmenistan

I januari 1999 inrättade OSSE ett center i landets huvudstad Asjchabad. Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner.

Det redan bekymmersamma läget för de mänskliga rättigheterna i Turkmenistan förvärrades markant efter ett attentat mot president Nijazov i november 2002. Ett 70-tal personer beräknas ha dömts för inblandning i attentatet. I många fall förefaller erkännanden ha framtvingsats genom tortyr.

Tio stater, däribland Sverige, aktiverade därför OSSE:s Moskvamekanism, som ger möjlighet att sända rapportörer till en

deltagande stat om det bedöms att ett särskilt allvarligt hot mot uppfyllande av landets åtaganden inom OSSE:s mänskliga dimension föreligger. Den franske OSSE-rapportören Emmanuel Decaux överlämnade i mars 2003 sin rapport, utan att själv ha fått besöka Turkmenistan. Därefter antog FN:s kommission för mänskliga rättigheter en resolution om Turkmenistan, där Turkmenistan bland annat uppmanades att genomföra Decauxs rekommendationer. En resolution antogs även av FN:s generalförsamling under hösten.

Mycket få framsteg har dock skett i Turkmenistans genomförande av rekommendationerna. På vissa områden har landet tagit steg tillbaka. Det civila samhällets möjligheter att verka har till exempel försämrats genom ny lagstiftning som trädde i kraft under hösten 2003.

Centret arbetar under svåra förhållanden, men spelar en viktig roll genom att OSSE är en av få internationella organisationer på plats i Turkmenistan. Vissa mindre projekt har kunnat genomföras, såsom utveckling av små och medelstora företag. Centret organiserade därtill tillsammans med UNHCR utbildning i internationell humanitär rätt. Centret övervakar och rapporterar om situationen i landet främst vad gäller mänskliga rättigheter och har engagerat sig i fall av övergrepp mot dessa.

I september 2003 anordnade centret ett utbildningsseminarium om genomförande av förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder. Sverige deltog med expertis från Försvarsmaktens högkvarter och ansvarade för föreläsningar och grupparbeten om det så kallade försvarsplaneringsdokumentet och informationslämningen till FN:s vapenhandelsregister. Ytterligare seminarier planeras, eventuellt kan det då återigen komma en förfrågan om svenskt stöd.

I april hölls lokalval. OSSE/ODIHR övervakade inte valet eftersom man inte hade inbjudits. Parlamentsval planeras under 2004. Om OSSE/ODIHR sänder en valobservatörsmission avser Sverige att delta i denna. Presidentval planeras hållas 2007 eller 2008.

Turkmenistan har inte deltagit i OSSE:s årliga implementeringsmöten inom den mänskliga dimensionen (HDIM) under de senaste tre åren. Turkmenistan har i Permanenta rådet tillbakavisat all kritik mot brister i respekten för mänskliga rättigheter och menat att OSSE utsätter landet för alltför stor politisk press.

HCCNM som besökte landet hösten 2003 är starkt politiskt engagerad i situationen för de stora uzbekiska och ryska minoritetsgrupperna.

Vid centret arbetar sex internationella tjänstemän, inklusive ambassadör Paraschiva Badescu från Rumänien, som sedan januari 2002 leder arbetet.

9.2.5 Uzbekistan

OSSE:s center i Tasjkent inledde arbetet i juni 1995. Inledningsvis var uppgiften att verka som ett sambandskontor för de fem länderna i regionen. När OSSE etablerat närvaro i övriga länder beslutades 2000 att omvandla kontoret till ett center med uppgift att fokusera verksamheten till Uzbekistan.

Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner.

Under året har centret arbetat med jämställdhetsfrågor i syfte att öka kvinnors deltagande i politiken, med sikte på parlamentsvalet 2004. Utmaningarna på det ekonomiska området är stora och det svåra läget befaras leda till ökad människohandel. Myndigheternas arbete med att bekämpa människohandeln kan dock betecknas som positivt, en handlingsplan har utarbetats och en särskild arbetsgrupp har inrättats. Även den pågående fängelsereformen utgör ett positivt inslag. Öppenheten att diskutera tortyr har ökat väsentligt. Landets president Karimov har låtit inbjuda FN:s särskilde rapportör om tortyr att besöka landet och centret samarbetar med UNDP om genomförandet av dennes rekommendationer. Det finns dock ingen mediefrihet i landet. Även om censuren avskaffats tillämpar journalister självcensur. Dödsstraffet tillämpas fortfarande även om de brott för vilka dödsstraff kan utdömas har minskat markant i antal.

Val till ett nytt tvåkammarsparlament äger rum i december 2004. OSSE/ODIHR:s bistånd med att förbättra vallagen i god tid före valet är viktigt. OSSE/ODIHR kan förväntas sända en valobservatörsmission, i vilken Sverige då avser medverka. Presidentval planeras äga rum 2007.

OSSE har bland annat genomfört utbildning för domare, åklagare och andra jurister samt frivilligorganisationer. I oktober 2003 organiserade centret tillsammans med UNODC ett nationellt seminarium om bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Uzbekistan har också bett om stöd att förbättra landets gränsbevakning och OSSE har bistått med utbildning av gränsvakter. Även afghanska gränsvakter har vid den uzbekisk-afghanska gränsen deltagit i OSSE:s utbildning med fokus på lätta vapen.

Arbetet med att förbättra det regionala samarbetet i miljöfrågor, särskilt vattenhushållning, har fortsatt under året.

Sverige har under det gångna året givit stöd till projekt med syfte att stärka kvinnors ställning och jämställdheten i landet samt till ett projekt för att bekämpa människohandel.

Inräknat missionschefen har centret fyra internationella tjänstemän, varav en ställs till förfogande av Sverige. Ambassadör Ahmet Kamil Erozan från Turkiet leder centret sedan november 2002.

9.3 Södra Kaukasien

OSSE har funnits på plats i området sedan början av 1990-talet och har i dag verksamhet i Armenien, Azerbajdzjan och Georgien. Organisationen arbetar aktivt med att förebygga och söka lösa de konflikter som råder i regionen. Därutöver arbetar man med att främja demokrati och mänskliga rättigheter, stärka rättsstaten samt förhindra att stridigheterna i den ryska republiken Tjetjenien sprider sig till södra Kaukasien. Här spelar OSSE:s gränsövervakningsmission i Georgien en viktig roll. Missionens verksamhet utvidgades i början av år 2003 till att även omfatta gränssnittet mot den ryska republiken Dagestan. Förutom missionerna bedriver ODIHR och HCNM verksamhet i regionen. OSSE:s

polisrådgivare utreder behov och möjligheter till verksamhet i Armenien och Azerbajdzjan. Av organisationens samlade budget för fältverksamhet går cirka tretton procent till denna region.

I likhet med Centralasien har intresset för södra Kaukasien ökat sedan hösten 2001. OSSE-missionen i Georgien är den största av fältmissionerna utanför västra Balkan. Efter den så kallade rosornas revolution i Georgien i november 2003 har georgierna uttryckt önskemål om utvidgat OSSE- och EU-engagemang.

Sverige har tidigare givit stöd till två olika projekt som berör hela regionen: ett vattenprojekt med syfte att öka samarbetet mellan regionens länder om utnyttjande av vatten från två viktiga floder, Kura och Araks, och ett projekt inriktat på att bygga upp en kapacitet hos frivilligorganisationer i regionen att bekämpa människohandel. Sverige gav 2003 finansiellt stöd för att möjliggöra deltagande av delegater från västra Balkan, södra Kaukasien och Centralasien i OSSE:s årliga implementeringsmöte inom den mänskliga dimensionen (HDIM) och i högkommissariaten för nationella minoriteter och medierepresentantens gemensamma konferens om minoriteter och etermedier.

9.3.1 Armenien

OSSE:s kontor i Jerevan har verkat sedan februari 2000. Mandatet är brett och omfattar OSSE:s tre dimensioner. Kontoret har inte till uppgift att vare sig bevaka eller medla i konflikten i Nagorno-Karabach.

Valfrågor har under 2003 varit en viktig del av kontorets arbete. Inför president- och parlamentsvalen 2003 arbetade kontoret tillsammans med Europarådet och ODIHR bland annat med förbättringar av vallagen och valadministrationen. Presidentvalets andra omgång ägde rum den 5 mars 2003. Även utan valfusk torde president Kotjarjan ha vunnit. Parlamentsvalen den 25 maj utgjorde ett framsteg vid jämförelse med presidentvalet vad gällde kampanjen och mediebevakningen, konstaterade OSSE/ODIHR som övervakade bägge valen. De motsvarade dock inte internationella standarder på flera punkter, såsom felaktig rösträkning, hot mot observatörer och bristande valhemlighet. Kontoret har föreslagit utarbetandet av en uppförandekod för parlamentariker, i syfte att öka förtroendet för den lagstiftande makten.

Vidare genomförde kontoret under 2003 bland annat utbildning för frivilligorganisationer i frågor relaterade till mänskliga rättigheter, utbildning för fängelsepersonal samt gav i samarbete med UNDP stöd till myndigheternas arbete mot korruption och människohandel. Därtill är mediefrågor en viktig del av arbetet till följd av den bristande mediefriheten i landet.

Tillsammans med Europarådet och det armeniska parlamentet har kontoret under året ordnat ett expertseminarium om ett lagförslag rörande en ombudsman för mänskliga rättigheter. Kontoret har även arbetat med miljöfrågor och stärkandet av små och medelstora företag samt företagande för yngre personer. Vidare har kontoret arbetat med frågor såsom jämställdhet och våld i hemmet.

Tillsammans med UNODC anordnade kontoret under året ett nationellt seminarium om bekämpning av penningtvätt och finansiering av

terrorism, som ett led i stödet till myndigheternas utarbetande av ny lagstiftning på området. Kontoret arbetar även med reformering av polisväsendet.

I september 2003 ratificerade Armeniens parlament den europeiska MR-konventionens sjätte protokoll om avskaffande av dödsstraffet. Att underteckna protokollet var det sista av åtagandena som Armenien gjort i samband med sitt inträde i Europarådet som återstod att uppfylla.

Ambassadör Vladimir Pryakhin från Ryssland leder kontoret sedan oktober 2003. Vid kontoret arbetar ytterligare sex internationella tjänstemän.

9.3.2 Azerbajdzjan

OSSE:s kontor i Azerbajdzjans huvudstad Baku påbörjade sitt arbete i juli 2000. Mandatet är brett och omfattar OSSE:s tre dimensioner. Kontoret har inte till uppgift att bevaka eller medla i konflikten i Nagorno-Karabach.

Presidentvalet den 15 oktober 2003 ägde inte rum i enlighet med OSSE-åtaganden och andra internationella standarder för demokratiska val. Förmodligen hade den döende presidentens son Ilham Alijev blivit vald även utan valfusk. I oroligheter efter valet arresterades flera representanter för oppositionen. Den 29 december beslutade president Alijev att benåda 160 fångar, dock ingen av dem som arresterades efter valet i oktober. OSSE:s medierepresentant kritiserade Azerbajdzjan för behandlingen av journalister i samband med valet. Sverige deltog med sex valövervakare i OSSE/ODIHR:s valobservatörsmission.

Som exempel på kontorets verksamhet under det gångna året kan även nämnas åtgärder mot människohandel som genomförts i samarbete med IOM. Kontoret och IOM har bland annat publicerat en migrationshandbok på azeriska med information för dem som kan komma i kontakt med offer för människohandel. Filmen "Lilja 4-ever" har därtill dubbats till azeriska. OSSE samarbetar med OHCHR om mänskliga rättigheter och med UNHCR om flyktingar och internflyktingar. Kontoret har också genomfört insatser för bekämpning av korruption samt, tillsammans med UNODC, åtgärder mot terrorism inriktade mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Med hjälp av OCEEA, UNDP och UNIDO har kontoret arbetat med industriparker och uppbyggnaden av företag. Särskilda insatser har gjorts för kvinnliga företagare och ungdomar.

Kontoret räknar med att kunna stärka sina aktiviteter ytterligare på tre områden: domstolar och rättshjälp, mediers oberoende och det civila samhället. Ett utbildningsprogram för poliser har resulterat i att den nationella polisskolan åter skall öppna i januari 2004. Vidare har kontoret planer på att med ODIHR sätta upp ett vittomfattande program för övervakning av rättegångar.

Vid kontoret arbetar sex internationella tjänstemän, inklusive ambassadör Peter Burkhard från Schweiz, som leder arbetet sedan december 2001.

9.3.3 Nagorno-Karabachkonflikten

Skr. 2003/04:82

Konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan har pågått sedan slutet av 1980-talet och främst handlat om Nagorno-Karabach, som till övervägande delen är befolkat av kristna armenier. Tiotusentals dödades och en miljon människor drevs på flykt innan en vapenvila trädde i kraft 1994.

OSSE verkar sedan 1992 för en förhandlingslösning av den frusna konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan om Nagorno-Karabach, vilket sker inom den så kallade Minskgruppen. Arbetet i gruppen leds av ett samordförandeskap bestående av Frankrike, Ryssland och USA. Sverige är representerat i Minskgruppen.

Parlamentsval i Armenien och presidentval i såväl Armenien som Azerbajdzjan 2003 har lett till att förhandlingsprocessen gått i stå. Minskgruppens verksamhet under året har varit inriktad på att hålla kanalerna öppna. Den 5-10 december besökte samordförandeskapet regionen för att presentera nya förslag, och förhoppningen är att processen skall ta ny fart under 2004.

Vapenvilan, som trädde i kraft 1994, respekteras i princip. Under sommaren 2003 rapporterades dock ett mer spänt läge längs kontaktlinjen genom ett antal våldsamma incidenter. Situationen stabiliserades under hösten.

OSSE:s ordförandeskap har en personlig representant för konflikten i Nagorno-Karabach, ambassadör Andrzej Kasprzyk från Polen, som innehaft posten sedan 1995. Dennes uppgift är att skapa förtroende mellan parterna bland annat genom att upprätthålla kontakter mellan de politiska och militära ledarskapen samt övervaka vapenvilan.

Riksdagsledamoten Göran Lennmarker är sedan juli 2002 OSSE:s parlamentariska församlings särskilde representant för konflikten i Nagorno-Karabach.

9.3.4 Georgien

OSSE:s mission i Georgien inledde verksamheten i december 1992 och har sitt huvudkontor i Tbilisi. Därutöver finns det ett fältkontor i Tskhinvali i den georgiska republiken Sydossetien samt åtta permanenta baser inrättade för övervakning av gränsen till de ryska republikerna Ingusjetien, Tjetjenien och Dagestan. Missionen har även en utsänd person vid FN:s kontor i Suchumi i den georgiska republiken Abchasien. OSSE-missionen har i uppgift att främja fredsförhandlingarna mellan parterna i den frusna konflikten om Sydossetien. Avseende den likaledes frusna konflikten i Abchasien har FN huvudansvaret för medling, medan OSSE framför allt skall bistå FN när det gäller situationen för de mänskliga rättigheterna. Därutöver anger mandatet att missionen skall främja respekt för mänskliga rättigheter och demokrati i hela Georgien.

I konflikten mellan Georgien och Sydossetien fanns inga tecken på framsteg under det gångna året. Parterna är dock ense om att fortsätta att söka en fredlig lösning på konflikten.

En positiv utveckling under året är dock att poliser från FN kommer att placeras i landet och att georgiska och abchasiska poliser skall utbildas vid OSSE:s polisskola i Kosovo.

Missionen har ställt en expert på mänskliga rättigheter till förfogande för FN:s kontor för mänskliga rättigheter i Abchasien. Vidare har missionen och UNHCR ett nära samarbete i konfliktområdet i Georgien-Sydossetien. Vidare är HCNM verksam i Abchasien för att underlätta återvändande av fördrivna etniska georgier till deras tidigare hem i Galiområdet.

Relationen mellan Georgien och Ryssland har i perioder varit mycket spänd. Framför allt har Ryssland kritiserat Georgien för att inte tillräckligt bevaka gränsen mot Tjetjenien och förhindra att beväpnade grupper tar sin tillflykt till Georgien. Vidare finns fortfarande två ryska militärbaser kvar i Georgien. Enligt det avtal som undertecknades mellan Ryssland och Georgien vid OSSE:s toppmöte i Istanbul 1999 skulle två av de då totalt fyra ryska baserna i Georgien vara avvecklade före mitten av 2001 och en överenskommelse om avveckling av de två övriga baserna stå klar före utgången av 2001 (de så kallade Istanbul-åtagandena). Denna tidtabell har således endast delvis hållits. Ryssland har också beviljat pass till befolkningen i Abchasien och visumförläsnader för de som bor i Adjarien utan att inhämta medgivande från Tbilisi, vilket inte bidrar till att minska motsättningarna.

Vid fältkontoret i Tskhinvali har OSSE bedrivit ett flertal uppmärksammade projekt för insamling och destruktion av lätta vapen. Vapen samlas in i utbyte mot allmänna nyttigheter.

OSSE:s gränsövervakningsmission upprättades 1999 med mandat att rapportera om eventuella gränsöverträdelser vid gränsen mellan Georgien och Tjetjenien. I januari 2002 utvidgades övervakningen till att även omfatta gränsen mot Ingusjetien. I början av 2003 utvidgades verksamheten till gränsavsnittet mot den ryska republiken Dagestan, samtidigt som den operativa verksamheten effektiviserades och rapporteringen förbättrades.

HCNM har en omfattande aktivitet i den huvudsakligen armenisktalande provinsen Samska-Javakehti i syfte att förebygga ytterligare separationssträvanden. Verksamheten avser bland annat utbildning av administratörer, rättshjälp, juridisk utbildning och utveckling av massmedier. HCNM är vidare, tillsammans med UNHCR och Europarådet, engagerad i att finna en lösning på frågan om återvändande till Georgien av de under Stalintiden fördrivna mesjetiska turkarna, som för närvarande befinner sig i södra Ryssland.

Parlamentsvalet den 2 november 2003 och den därpå följande händelseutvecklingen, föranledd av det omfattande valfusket, inledde ett nytt kapitel i Georgiens historia. OSSE-missionen fick i uppdrag att stödja den georgiska interimsledningen i organiserandet av nya president- och parlamentsval. I anslutning till OSSE:s ministermöte i Maastricht den 1-2 december 2003 hölls ett givarmöte för de kommande valen. Resultatet blev utfästelser om bistånd om drygt fem miljoner euro som via en särskild OSSE-fond skulle användas för organiserandet av presidentvalet den 4 januari och parlamentsvalet den 28 mars 2004. Sverige gav ett finansiellt stöd om 2,5 miljoner kronor. OSSE/ODIHR:s

valövervakningsmission konstaterade att parlamentsvalet den 2 november inte ägt rum i enlighet med internationella standarder, men att en klar förbättring kunde noteras i presidentvalet på nyåret. Sverige deltog i bägge missionerna med totalt sexton valobservatörer.

Fältmissionen har under året medverkat i valprocesserna och givit parlamentet stöd i utarbetandet av den nya vallagen. Därtill har utbildningsseminarier anordnats för att utveckla ombudsmannaämbetet. Som ett resultat av missionens initiativ undertecknade dåvarande president Sjevardnadze den 27 september en nationell handlingsplan mot tortyr. Missionens uppgift blir nu att arbeta med myndigheter och det civila samhället för genomförandet av planen. Under året har insatser till stöd för reform av kriminalvården gjorts liksom insatser för att bekämpa människohandel. I augusti undertecknades kontrakt för steg två i projektet rörande återvinning/destruktion av vapenlager och bomber från tidigare militärbaser.

Fältmissionen är OSSE:s största utanför västra Balkan. Med anledning av utvidgning av gränsövervakning till gränsavsnittet mot Dagestan ökade antalet observatörer under 2003. Av missionens cirka 250 anställda är ungefär 150 sysselsatta i gränsövervakningsmissionen. Sverige ställer för närvarande tre personer till OSSE:s förfogande, en till missionen och två till gränsövervakningen. Missionen leds sedan augusti 2003 av ambassadör Roy Reeve från Storbritannien.

9.4 Andra länder

9.4.1 Moldavien

OSSE:s fältmission i Moldavien påbörjade sitt arbete 1993 genom att öppna ett kontor i huvudstaden Chisinau. Sedan 1995 finns det även ett fältkontor i Tiraspol i Transnistrien, ett område öster om floden Dniestr som förklarade sig självständigt 1990. Missionen har, i samarbete med OSSE:s ordförandeskap samt Ryssland och Ukraina, till uppgift att verka för en lösning av den frusna konflikten om Transnistrien inom ramen för fempartsförhandlingar (OSSE, Ryssland, Ukraina, Moldavien och Transnistrien). Det nederländska OSSE-ordförandeskapet drev under 2003 aktivt förhandlingarna om en ny författning för ett enat Moldavien, och vissa framsteg kunde noteras under året. Det visade sig dock inte vara möjligt att komma till avslut i förhandlingarna. Mot slutet av året presenterade Ryssland vid sidan om medlargruppen ett förslag till författning, som inte kunde godtas. Det bulgariska OSSE-ordförandeskapet avser att, tillsammans med medlargruppen, bygga vidare på den förhandlingsgrund som lades under det nederländska ordförandeskapet. Utsikterna till att nå en lösning förefaller dock för närvarande vara begränsade. Sverige avser verka för att upprätthålla momentum kring frågan om en lösning på konflikten i Moldavien.

OSSE:s fältmission i Moldavien skall även bistå vid tillbakadragandet av rysk militär materiel och ammunition från Transnistrien, samt i vissa fall förstöra rysk ammunition på plats, och administrera det finansiella stöd som finns tillgängligt för detta ändamål. Sverige har givit bidrag om 1 miljon kronor till denna frivilligfond. Rysslands åtagande från OSSE:s

toppmöte i Istanbul 1999, att ha dragit tillbaka trupp, ammunition och materiel från Transnistrien före utgången av 2002, uppfylldes inte. Vid OSSE:s ministermöte i Porto 2002 sattes en ny tidsgräns till den 31 december 2003 förutsatt att omständigheterna skulle tillåta ett tillbakadragande. Ett trettiootal tåglaster med militär materiel samt ammunition lämnade området under 2003, vilket utgjorde fler tåg än något tidigare år, men Ryssland uppfyllde inte sina åtaganden om ett fullständigt tillbakadragande. Fortfarande återstår att forsla bort ungefär hälften av den ursprungliga mängden ammunition. Materielen på plats har heller inte kunnat förstöras. Den transnistriskaste ledningen har liksom tidigare år visat brist på samarbetsvilja och ställt långtgående ekonomiska villkor gentemot Ryssland för att tillåta destruktion och utförelse av ammunition och materiel. Vid ministermötet i Maastricht i december 2003 underströk det nederländska OSSE-ordförandeskapet, å den stora merparten av de deltagande staternas vägnar, vikten av att Ryssland uppfyller sina åtaganden utan ytterligare fördröjning. Sverige har beslutat att ställa återstoden av det svenska bidraget till frivilligfonden till OSSE-missionens förfogande även under 2004.

Missionen arbetar även med frågor som rör mänskliga rättigheter och demokratisk utveckling. Kampen mot människohandel har prioriterats och därtill har missionen givit regeringen råd om utformningen av landets språklagstiftning. I slutet av maj och i början av juni 2003 hölls lokalval i Moldavien. ODIHR övervakade valen och ansåg att dessa i stort sett genomförts i enlighet med OSSE:s normer för demokratiska val, men riktade även kritik mot brister man noterat under valkampanjen, bland annat anklagelser om maktmissbruk från myndigheternas sida samt vinklad rapportering i statliga medier.

Ambassadör William Hill från USA är sedan januari 2003 chef för missionen, som har tio internationella tjänstemän anställda.

9.4.2 Ryssland/Tjetjenien

Efter att ha varit evakuerad till Moskva sedan 1998 återvände OSSE:s stödgrupp i juni 2001 till orten Znamenskoje i Tjetjenien. Stödgruppens mandat har varit detsamma sedan gruppen inrättades 1995, vilket innebär att gruppen har haft till uppgift att främja respekt för mänskliga rättigheter, stödja utvecklingen av demokratiska institutioner, bistå med humanitär hjälpverksamhet samt främja en fredlig lösning av konflikten.

I slutet av 2002 kulminerade det ryska motståndet mot en fortsatt närvaro av OSSE:s stödgrupp enligt det gällande mandatet från 1995. Enligt Ryssland borde enbart humanitärt bistånd och social återuppbyggnad ingå i stödgruppens uppgifter. Den del av mandatet som avsåg stöd till den politiska processen och övervakning av mänskliga rättigheter skulle därmed strykas. Sverige och EU verkade för en förlängning av mandatet enligt den gamla lydelsen, men eftersom alla beslut inom OSSE fattas med konsensus var det inte möjligt att fatta beslut om förlängning av stödgruppens närvaro. Mandatet löpte ut i januari 2003.

Det nederländska OSSE-ordförandeskapet försökte i diskussioner med Ryssland att få till stånd en överenskommelse om någon form av OSSE-

närvaro i Tjetjenien, exempelvis i form av ett långsiktigt tekniskt biståndsprogram i OSSE:s regi. Dessa samtal ledde dock inte fram till något konkret resultat under året.

Den 5 oktober 2003 hölls presidentval i Tjetjenien. Ahmad Kadyrov valdes till president. Valet omgärdades av ett flertal oklarheter som tyder på omfattande fusk. OSSE/ODIHR övervakade inte valet på grund av det svåra säkerhetsläget.

Stödgruppen bestod av sex internationella tjänstemän. Den siste chefen för stödgruppen var ambassadör Jorma Inki från Finland.

9.4.3 Ukraina

OSSE har varit verksam i Ukraina sedan 1994, men 1999 ersattes den tidigare missionen med ett kontor för projektsamordning under ledning av en projektsamordnare. Kontorets uppgift är att främja samarbetet mellan OSSE och Ukraina, vilket bland annat sker genom gemensamma projekt med ukrainska myndigheter och frivilligorganisationer. Förutom projektsamordnaren och dennes medarbetare bedriver även OSSE:s tre institutioner HCNM, ODIHR och medierepresentanten verksamhet i landet.

Projektsamordnarens kontor ansvarar för projekt inom ett flertal områden med tonvikt på mänskliga rättigheter och demokrati, till exempel bekämpning av människohandel. I samarbete med bland annat ODIHR har kontoret anordnat seminarier för att få till stånd en ökad dialog och ett ökat samarbete mellan myndigheter och frivilligorganisationer kring denna fråga. Tillsammans med Sveriges ambassad ordnade kontoret i oktober månad en visning av filmen "Lilja 4-ever" följt av diskussion och informationsutbyte om hur man förebygger och bekämpar människohandel och skyddar offren. Projektsamordnarens kontor samarbetar sedan ett par år tillbaka med ansvariga myndigheter och enskilda organisationer för att bidra till genomförandet av den nationella handlingsplanen mot människohandel. Kontoret bedriver även verksamhet för att främja ekonomisk utveckling och rättsstatens principer.

Kontoret inledde under året ett omfattande projekt för att stödja genomförandet av ett fritt och rättvist presidentval i oktober 2004. Projektet består i att bistå Ukraina att tillse att befintliga valinstitutioner och valprocedurer fungerar i enlighet med demokratiska och transparenta principer. En valenhet under kontoret, med såväl ukrainska som internationella experter, skall tillhandahålla och samordna stöd till övervakning och analys av valprocessen, bidra med rekommendationer, och genom regelbundna möten och seminarier upprätthålla dialog mellan de politiska partierna, myndighetsrepresentanter, ombudsmannaväsendet, det civila samhället, massmedier, enskilda organisationer och det internationella samfundet. Den svenske som sedan april månad tjänstgör som internationell expert vid kontoret ansvarar för att samordna valprojektet, till vilket Sverige bidrar med 1 miljon kronor. Efter parlamentsvalet i mars 2002 konstaterade de internationella valövervakarna att Ukraina var på väg i rätt riktning när det gällde att uppfylla internationella normer för demokratiska val, men riktade

samtidigt negativ kritik mot massmediernas bevakning, myndigheters agerande och förekomsten av våld och trakasserier med koppling till valet.

David Nicholas från USA utsågs i mars 2003 till OSSE:s projektsamordnare i Ukraina. Förutom projektsamordnaren arbetar två internationella tjänstemän vid kontoret och ett knappt tjugotal lokalanställda och internationella experter, varav en svensk.

9.4.4 Vitryssland

OSSE:s rådgivnings- och övervakningsgrupp i Vitryssland inrättades 1999 med kontor i huvudstaden Minsk. Enligt det mandat som gällde fram till årsskiftet 2002/2003 hade gruppen till uppgift att främja och rapportera om respekten för mänskliga rättigheter, sträva efter att skapa dialog mellan regering och opposition samt ge stöd till vitryska organisationer. Efter häftig kritik från vitryska myndigheter mot gruppens aktiva arbete med att söka skapa dialog mellan regering och opposition inför presidentvalet 2001 och ge stöd till oberoende enskilda organisationer, vägrade Vitryssland att godkänna den föreslagne nye chefen, ambassadör Heyken, när mandatet för den tidigare chefen löpte ut i slutet av 2001. Vitryssland krävde att gruppens mandat skulle förändras och under hösten 2002 tvingades samtliga internationella tjänstemän i gruppen lämna landet, då deras viseringar inte förlängdes.

Efter förhandlingar i slutet av 2002 om OSSE:s fortsatta närvaro i Vitryssland antog Permanenta rådet ett beslut om att stänga rådgivnings- och övervakningsgruppen den 31 december 2002 och inrätta ett nytt OSSE-kontor med ett annat mandat i Minsk dagen därpå, den 1 januari 2003. Det nya kontorets mandat är att assistera den vitryska regeringen i att bygga och stärka institutioner, utveckla och konsolidera rättsväsendet samt utveckla relationerna till det civila samhället. Dessutom skall kontoret bedriva verksamhet inom ekonomi- och miljöområdet samt övervaka och rapportera om utvecklingen i Vitryssland.

Kontoret har under 2003 påbörjat projekt inom områdena institutionsbyggande, främjande av rättsstatens principer, stärkande av det civila samhället samt ekonomi och miljö. Man har bland annat bidragit med stöd till utveckling av lokaldemokratien och till framtagande av läromedel om mänskliga rättigheter i allmänhet och barns rättigheter i synnerhet. ODIHR har under året i samarbete med EU påbörjat sex demokratifrämjande projekt i Vitryssland. ODIHR har också under hösten anordnat expertutbyten och seminarier i landet kring frågor om bland annat fängelsereformer respektive medborgarregistrering. I samarbete med ODIHR arrangerade OSSE-kontoret i september en konferens om vallagen med deltagande av bland annat centrala valkommissionen samt representanter för oppositionspartier och enskilda organisationer.

Situationen i Vitryssland har under året givit anledning till oro, då man kunnat notera en försämrad situation för det civila samhället och oberoende medier. Myndigheterna har tvingat flera enskilda organisationer och tidningar att stänga sin verksamhet. OSSE-kontorets närvaro och dess uppgift enligt mandatet – att assistera den vitryska

regeringen i att bygga och stärka institutioner, utveckla och konsolidera rättsväsendet samt utveckla relationerna till det civila samhället – är därför av stor betydelse. EU har vid flera av mötena med OSSE:s permanenta råd under hösten uppmärksammat och riktat kritik mot de vitryska myndigheternas behandling av enskilda organisationer och oberoende medier.

Inför det planerade parlamentsvalet 2004 kan OSSE förväntas diskutera hur organisationen skall kunna främja genomförandet av ett fritt och rättvist val. Vid en valövervakningsinsats i ODIHR:s regi, kommer Sverige att ställa valobservatörer till förfogande.

Det nya kontoret som inledde sitt arbete i början av 2003 består av fem internationella tjänstemän, inklusive dess chef, ambassadör Eberhard Heyken från Tyskland. Sverige ställer en svensk tjänsteman till kontorets förfogande.

10 OSSE:s parlamentariska församling

Den parlamentariska församlingen är fristående i förhållande till OSSE:s övriga institutioner. Dialogen om hur samarbetet mellan församlingen och övriga institutioner kan stärkas intensifieras efter hand. Församlingens talman deltar regelbundet i OSSE-trojkans (det vill säga innevarande och närmast förevarande respektive kommande ordförandeskapsland) möten och i ministermöten. Församlingens internationella sekretariat i Köpenhamn arbetar nära OSSE:s sekretariat i Wien och andra institutioner inom OSSE. I början av 2003 öppnade församlingen ett sambandskontor i Wien för att få ytterligare en kanal för samarbete och utbyte av information.

Parlamentariska församlingens årliga vintermöte ägde rum i Wien den 20-21 februari 2003. Vid mötet diskuterades uppföljning av de resolutioner som antogs vid sessionen i Berlin i juli 2002. För första gången debatterades jämställdhetsfrågor i plenum i stället för vid ett speciellt möte för kvinnliga parlamentariker. En särskild debatt om det då hotande kriget i Irak genomfördes också.

Församlingens årliga session hölls i Rotterdam den 5-9 juli 2003. Det övergripande temat var "OSSE:s roll i Europas nya samarbetsstrukturer". Temat reflekterar den viktiga förnyelse som EU:s utvidgning innebär för alla europeiska samarbetsorganisationer. Resolutioner antogs också om Afghanistan som OSSE:s nya samarbetspartner, förnyelse av OSSE:s partnerskap, uppföljning i de nationella parlamenten av OSSE:s aktiviteter, OSSE:s fredsbevarande operationer, Medelhavsländerna som OSSE:s samarbetspartner, kampen mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn, OSSE:s roll i byggandet av ett gränslöst Europa, bekämpning av antisemitism, Internationella brottmålsdomstolen och Guantanamo fångarnas situation samt om Vitryssland och Moldavien.

I slutdokumentet från sessionen framhålls att OSSE:s styrka är den breda medlemskretsen och den starka fältnärvaron. Vikten av samarbete med andra internationella organisationer understryks. I dokumentet poängteras vidare att utvidgningen av EU, Nato och Europarådet innebär

att respekten stärks för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer i OSSE:s deltagande stater. Det är viktigt att OSSE också i fortsättningen fokuserar på den mänskliga dimensionen.

Bruce George, Storbritannien, omvaldes vid sommarsessionen till talman i församlingen. Till en av de nio posterna som vice talman valdes ordföranden i den svenska delegationen, Tone Tingsgård. Göran Lenmarker omvaldes som ordförande i församlingens första utskott (politiska frågor och säkerhet).

Den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen består av åtta riksdagsledamöter och leds av Tone Tingsgård. Parlamentariska församlingen möts i sitt årliga vintermöte i Wien den 19-20 februari 2004. Nästa årliga session äger rum den 5-9 juli 2004 i Edinburgh.

11 Budget

År 2003 uppgick den reguljära budgeten inom OSSE till cirka 186 miljoner euro (cirka 1,7 miljarder kronor). Det svenska bidraget uppgick till cirka 62 miljoner kronor. Bidraget finansieras över utgiftsområde 5, anslag 5:1 Bidrag till vissa internationella organisationer, anslagsposten 3.

Sveriges andel av budgeten för de större fältmissionerna uppgick under 2003 oförändrat till 4,07 procent och för övrig OSSE-verksamhet till 3,55 procent. OSSE:s två bidragsskalor gäller fram till och med den 31 december 2004. Nya skalor skall därför förhandlas fram under 2004 för att börja gälla från och med den 1 januari 2005.

Förutom den svenska andelen av den reguljära OSSE-budgeten tillkommer under 2003 kostnader för personal som Sverige ställt till OSSE:s förfogande med cirka 27 miljoner kronor samt kostnader för valövervakning med cirka 7,4 miljoner kronor. Till de konfliktförebyggande biståndsprojekt som OSSE:s institutioner, såsom ODIHR, HCNM och medierepresentanten, och OSSE:s fältmissioner identifierat och presenterat för de deltagande staternas frivilligfinansiering, bidrog Sverige under 2003 med 4,1 miljoner kronor.

Sveriges sammanlagda bidrag till OSSE:s verksamhet år 2003 var i storleksordningen 100 miljoner kronor.

Under 2003 utgjorde fältverksamheten 80 procent av OSSE:s reguljära budget. Av den samlade budgeten för fältverksamheten gick cirka 55 procent till fältmissionerna på västra Balkan, fyra procent till Centralasien och tretton procent till södra Kaukasien.

12 Förkortningar

ATU	The Action against Terrorism Unit (OSSE-sekretariatets enhet för terrorismbekämpning)
CFE	Conventional Armed Forces in Europe (Avtal om konventionella väpnade styrkor i Europa)
ESK	Europeiska säkerhetskonferensen (Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa)
EU	Europeiska unionen (European Union)
FN	Förenta nationerna (United Nations)
FYROM	The Former Yugoslav Republic of Macedonia (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien)
FSC	Forum for Security Co-operation (OSSE:s säkerhetsforum)
FSD	Swiss Foundation for Mine Action
HCNM	High Commissioner on National Minorities (OSSE:s högkommissarie för frågor om nationella minoriteter)
HDIM	Human Dimension Implementation Meeting (OSSE:s årliga implementeringsmöte inom den mänskliga dimensionen)
IOM	International Organisation for Migration (Internationella organisationen för migration)
KPSS	Kosovo Police Service School
Nato	North Atlantic Treaty Organisation (Nordatlantiska försvarsorganisationen)
OCEEA	Office of the Co-ordinator of OSCE Economic and Environmental Activities (Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet)
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter)
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter)

OHR	Office of the High Representative (Höge representantens kontor i Bosnien)	Skr. 2003/04:82
OMIK	OSCE Mission in Kosovo (OSSE:s del inom FN:s mission i Kosovo, jämför UNMIK)	
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe (jämför OSSE)	
OSS	Oberoende staters samväld	
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa	
RFoM	Representative on Freedom of the Media (medierepresentanten)	
SFOR	Stabilisation Force (Natoledda fredsbevarande styrkan i Bosnien och Hercegovina)	
UNDP	United Nations Development Programme (FN:s utvecklingsprogram)	
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe (FN:s ekonomiska kommission för Europa)	
UNEP	United Nations Environment Programme (FN:s miljöprogram)	
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (FN:s flyktingkommissarie)	
UNICEF	United Nations Children's Fund (FN:s barnfond)	
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization (FN:s organisation för industriell utveckling)	
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women (FN:s utvecklingsfond för kvinnor)	
UNMIK	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. (FN:s civila mission i Kosovo)	
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime (FN:s kontor för bekämpning av narkotika och brottslighet)	

13 OSSE:s 55 deltagande stater

Albanien	Litauen
Andorra	Luxemburg
Armenien	Malta
Azerbajdzjan	Moldavien
Belgien	Monaco
Bosnien och Hercegovina	Nederländerna
Bulgarien	Norge
Cypern	Polen
Danmark	Portugal
Estland	Rumänien
Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, FYROM)	Ryssland
Finland	San Marino
Frankrike	Schweiz
Förenade kungariket	Slovakien
Förenta staterna	Slovenien
Georgien	Spanien
Grekland	Serbien och Montenegro
Heliga stolen	Sverige
Irland	Tadzjikistan
Island	Tjeckien
Italien	Turkiet
Kanada	Turkmenistan
Kazakstan	Tyskland
Kirgizistan	Ukraina
Kroatien	Ungern
Lettland	Uzbekistan
Liechtenstein	Vitryssland
	Österrike

Bilaga: Stöd till viss konfliktförebyggande fältverksamhet inom ramen för OSSE:s verksamhet

Följande projekt har beviljats svenskt stöd, om sammanlagt 4,1 miljoner kronor, under år 2003:

Polisutbildning, Kirgizistan

Miljöprojektet ENVSEC (*Environment and Security Initiative*), västra Balkan och Centralasien

Minoritets- och integrationskonferens, Kroatien

Minröjningsprojekt, Tadzjikistan

Bidrag till OSSE:s nya deltagande stater för att bekosta deras representanters deltagande i implementeringsmötet inom den mänskliga dimensionen (via den så kallade RAPS-fonden, *Fund for Fostering the Integration of Recently Admitted Participating States*), Centralasien och södra Kaukasien

HCNM/RfoM:s konferens om minoriteter och etermedier, västra Balkan, Centralasien och södra Kaukasien

Utbildning i OSSE:s militärpolitiska uppförandekod, Bosnien och Hercegovina

Miljöprojektet ENVSEC fas II, Östeuropa, Centralasien och södra Kaukasien

OMIK:s fond till stöd för minoritetssamhällen, Kosovo

Projekt för att medvetandegöra kvinnliga romska aktivister i frågor om människohandel, sydöstra Europa

ODIHR:s fond för gräsrotsdemokratiprojekt, västra Balkan, Centralasien och södra Kaukasien

Projekt mot människohandel, Uzbekistan

Utbildningsprojekt för kvinnors rättigheter, Uzbekistan

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 februari 2004

Närvarande: statsrådet Freivalds, ordförande, och statsråden Sahlin, Östros, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, Johansson, Hallengren, Holmberg

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar skrivelse 2003/04:82 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2003.